

”Entäs sitten kun lapsi viihtyy yksin” Keskustelupalstoil-
la esiintyvä vanhempien huoli lapsen yksinäisyydestä ja
sopeutumisesta yhteiskuntaan
Jenna Kotilainen ja Heidi Mäkelä

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2016
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kotilainen, Jenna ja Mäkelä, Heidi. 2016. "Entäs sitten kun lapsi viihtyy yksin" Keskustelupalstoilla esiintyvä vanhempien huoli lapsen yksinäisyydestä ja sopeutumisesta yhteiskuntaan. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Yhteiskunta luo jatkuvia odotuksia lapsia ja nuoria kohtaan. Heiltä odotetaan sosiaalisuutta ja innokkuutta sekä opiskeluun, että työntekoon. Tässä tutkimuksessa selvitettiin millaista huolta vanhemmilla on lapsestaan, joka on tahtomattaan tai omasta tahdostaan yksin. Yksinäisillä lapsilla on tutkitusti suurempi syrjäytymisriski, kuin lapsilla, joilla on laaja vertaisista muodostuva tukiverkosto.

Eryteisesti tuloksia tarkasteltiin yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta, jotta saatiin selville, onko vanhempien yksi huolenaihe lapsen sopeutuminen yhteiskuntaan. Tutkimusaineisto on peräisin neljältä tunnetulta suomalaiselta keskustelupalstalta, jonne vanhemmat ovat voineet kirjoittaa kokemuksistaan nimettöminä. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tutkittiin sitä, millaista huolta yksinäinen tai yksin viihtyvä lapsi vanhemmissa herättää sekä sitä, miten vanhemmat kirjoittavat yhteiskunnan luomista paineista ja odotuksista suhteessa lapsen sosiaalisiin suhteisiin.

Lukuisista viestiketjuista ja kommentteista saatiin tulokseksi neljä teemaa, jotka ovat kuvaukset lapsesta, kuvaukset ympäristöstä, kuvaukset vanhempien reaktioista ja kuvaukset ratkaisuehdotuksista. Nämä teemat jaettiin vielä omiin alaluokkiin. Tulokset osoittivat, että vanhempien huoli on yksilöllistä. Suurin huoli oli vanhemmilla, joilla oli omakohtaista kokemusta yksin jäämisestä. Viestiketjuissa haettiin pääsääntöisesti vertaistukea ja neuvoja, miten tukea yksinäistä lasta ja miten kannustaa lasta hakeutumaan ikäistensä seuraan. Tuloksista ilmeni, että vanhemmat kokivat yhteiskunnan luovan paineita, millainen lapsen tulisi olla.

Asiasanat: yksinäisyys, yksinolo, yhteiskunta, syrjäytyminen, huoli, vanhemmuus

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	YKSINÄISYYS JA YKSINOLO.....	8
	2.1 Yksinäisyys ja yksinolo käsitteinä	8
	2.2 Yksinäinen lapsi	10
	2.3 Yksinäisyyden negatiiviset seuraukset	12
	2.4 Vapaaehtoista yksinoloa.....	14
	2.5 Yksinäisyys vanhemman huolena	16
3	YKSINÄISYYS SOSIAALISENA ONGELMANA.....	19
	3.1 Yhteiskunnan vaikutus yksinäisyyteen	19
	3.2 Yhteiskunnallinen osattomuus ja passiivisuus	20
	3.3 Syrjäytyminen	21
	3.4 Yhteiskuntaan sopeutuminen.....	23
4	TUTKIMUSKYSYMYS	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
	5.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa.....	26
	5.2 Aineiston keruu.....	28
	5.3 Aineiston analyysi.....	31
6	LAPSEN YKSINÄISYYTTÄ KOSKEVA HUOLI VERKKOKESKUSTELUISSA.....	34
	6.1 Kuvaukset lapsesta	36
	6.1.1 Yksinäisen lapsen piirteet	36
	6.1.2 Erilaisuuden piirteet.....	39
	6.2 Kuvaukset ympäristöstä.....	41
	6.2.1 Lähiyhteisö	41

	4
6.2.2 Lapsi lähiyhteisön kuvaamana.....	44
6.2.3 Lapsen ja lähiyhteisön suhde.....	45
6.3 Kuvaukset vanhempien reaktioista.....	48
6.4 Kuvaukset ratkaisuehdotuksista	50
7 POHDINTA.....	54
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	54
7.1.1 Pohdintaa lapsen kuvauksesta	54
7.1.2 Pohdintaa ympäristön kuvauksesta.....	56
7.1.3 Pohdintaa vanhempien reaktioiden kuvauksesta.....	57
7.1.4 Pohdintaa ratkaisuehdotuksien kuvauksesta.....	58
7.2 Koti ja koulu yksinäistä lasta tukemassa	59
7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	62
7.4 Tutkimuksen jatkotutkimushaasteet	65
8 LÄHTEET	68

1 JOHDANTO

Mannerheimin lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten puhelimen vuosiraportti 2015 kertoo huolestuttavia tuloksia. Vuonna 2015 yleisin keskustelunaihe lasten ja nuorten puhelimesta oli yksinäisyys, josta otti yhteyttä lähes 10 000 lasta tai nuorta. Puhelujen aikana on mahdollisuus purkaa mieltänsä, pyytää apua, jutella muuten vain tai pyytää lisää tietoa. Puhelujen aiheista 47 % koski lasten ja nuorten arjessa kokemaa yksinäisyyttä tai yksinoloa. Soittajista 6 % puhui vertaissuhteista ja siitä, miten on esimerkiksi jäänyt ulkopuoliseksi kaveriporukasta tai kokee olevansa yksin. Tilastoiduista aiheista 3 % koski kiusaamista, jota tapahtui koulussa, vapaa-ajalla, harrastuksissa tai sosiaalisessa mediassa. Yhteydenottojen suuri määrä kertoo siitä, että Suomessa on useita lapsia ja nuoria, jotka haluavat tulla kuulluiksi ja huomioituiksi. Heillä voi olla riski syrjäytyä myöhemmässä ikävaiheessa, jos he eivät saa kaipaamaansa tukea. (MLL 2015, 6–8.)

Huhtasen (2007, 13–15) mukaan nyky-yhteiskunta on luonut vanhemmille paineita, jotka varjostavat arjesta selviytymistä. Kiire, urakehitys, suorituspainet, tehokkuus ja epävakaa ihmissuhteet hyvinä vanhempina toimimisen ohessa aiheuttavat kenelle tahansa ylimääräistä stressiä. Samassa arjen pyörittäksessä elävät lapset ottavat nämä stressitekijät huomaamattaan kouluun mukaan. Yhteiskunta painottaa lasten ja nuorten osalta jatkuvaa koulumenestystä ja halua edetä opinnoissa. Karusti ajateltuna ilman riittävää koulumenestystä ei ole tulevaisuutta. Lapsilta ja nuorilta odotetaan kykyä päätöksentekoon jo varhaisessa iässä. Jossain vaiheessa työtaakka voi käydä raskaaksi ja uuvuttaa, jolloin elämänhallinta voi pettää. (Huhtanen 2007, 13–15.)

Lapsi viettää suuren osan päivästänsä koulussa ja mahdollisissa harrastuksissa, jolloin hän on väistämättä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. On siis täysin normaalia, että tällaisten päivien jälkeen lapsi kaipaa omaa rauhaa ja yksinoloa. Se, että lapsi pystyy olemaan välillä yksin, kertoo lapsen terveestä itsetunnosta ja itseluottamuksesta. Vanhemmat voivat kiinnittää huomiota siihen, vaikka lapsi hyvin ollessaan yksin. Kun yksinolo muuttuu yksinäisyydeksi, se ei ole

enää lapsen itsensä tekemä valinta ja silloin aikuisen huoli voi herätä. (Jarasto & Sinervo 1998, 124–125.) Pitkään jatkunut yksinäisyyden tila voi johtaa jopa masennukseen, jolloin tarvitaan apua. Yksinäisen lapsen ei kuuluisi joutua kärsimään, vaan tilanne tulee selvittää aikuisen tuella. Mikä tahansa lapsen hätä, joka saa vanhemman huolestumaan pitää selvittää mahdollisimman pian. Kun huoli saadaan puettua sanoiksi, sitä on helpompi lähestyä. (Peltonen 2004, 29–33.)

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää, miten lasten yksinäisyydestä, yksinolosta ja lasten sopeutumisesta yhteiskuntaan puhutaan keskustelupalstoilla. Tarkastelemme tutkittavaa aihetta sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta, jolloin huomioimme lapsiin ja nuoriin kohdistuvia yhteiskunnan rakenteiden luomia odotuksia ja paineita. Aihe on monelle vanhemmalle hyvin yksityinen ja raskas, joten moni hakeekin vertaistukea nimettömänä Internetin välityksellä. Vaikka Huhtasen (2007) mukaan Suomen koulurakenne mahdollistaa opettajan ja vanhempien välisen avoimen keskustelun ja pyrkii laadukkaaseen kasvatuskumppanuuteen, voi vanhempi silti kokea tarvitsevansa vertaisensa tukea. Kasvatuskumppanuudesta huolimatta kasvatusvastuu on vanhemmilla, jotka saattavat kokea syyllisyyttä lapsensa vaikeuksista. (Huhtanen 2007, 38.) Keskustelupalstat ovat vakiintuneet sosiaalisen median myötä vertaistuen kanavaksi, jossa kuka tahansa voi hakea neuvoja ja kirjoittaa huolistaan avoimesti. Usein kohtalotoverit löytävät toisensa ja jakavat tarinansa.

Yksinäisyydestä on tehty valtava määrä erilaisia tutkimuksia esimerkiksi psykologian, kasvatustieteiden ja sosiologian näkökulmasta. Suurin osa yksinäisyystutkimuksista käsittelee kuitenkin vanhuksien kokemaa yksinäisyyttä (Cohen-Mansfield 2015). Tutkimuksia lasten kokemasta yksinäisyydestä löytyy eri vuosikymmeniltä (Qualter ym 2013; Renshaw 1993; Roberts 2009; Rokach 2004), mutta tutkimusnäkökulmat ovat muuttuneet ajan saatossa. Koulurakenteiden ja yhteiskunnan muuttuessa myös kokemukset yksinäisyydestä muuttuvat. Tiilikaisen (2016) mukaan yksinäisyyden kokeminen vaihtelee yksilön elämässä ja on läsnä tietynlaisissa elämänvaiheissa.

Tutkimuksemme aineisto on peräisin neljältä eri keskustelupalstalta aikaväliltä 2002–2012. Viestiketjuja yksinäisyydestä ja yksinolosta löytyy paljon, mutta rajasimme haun koskemaan nimenomaan vanhempien välillä käytyjä keskusteluja. Selvittämällä vanhempien kuvauksia siitä, millaisia ajatuksia heillä on oman lapsensa kokemasta yksinäisyydestä tai yksinolosta, voimme tutkia miten yhteiskunnan luomat odotukset heijastuvat vanhempien kuvauksissa. Useita keskusteluja ja kommentteja analysoimalla tarkoituksemme on selvittää erityisesti, millaista huolta yksinäinen ja yksin viihtyvä lapsi vanhemmassa herättää. Nimeämällä eri huolenaiheet pääsemme syvemmälle siihen, mistä huoli syntyy ja miten siihen voi vaikuttaa.

Esittelemme tutkimuksen teoriaosassa luvussa 2 tutkimuksemme pääkäsitteet yksinäisyyden ja yksinolon laajemmassa merkityksessään. Avaamme käsitteet myös lapsen näkökulmasta ja kerromme, mitä haittavaikutuksia yksinäisyydellä on. Lisäksi syvennytään yksin viihtyvän ihmisen persoonaan introversion näkökulmasta sekä avaamme yksinäisyyttä vanhemman huolena. Luku 3 keskittyy kuvaamaan yksinäisyyttä sosiaalisena ongelmana neljästä eri näkökulmasta: yhteiskunnan vaikutus yksinäisyyteen, yhteiskunnallisena osattomuutena ja passiivisuutena, syrjäytyminen ja yhteiskuntaan sopeutumisesta. Työn menetelmäosuudessa luvussa 5 kuvataan tutkimuksen käytännön toteutuksen kannalta olennaiset tiedot, kuten tutkimuskohde ja lähestymistapa, aineiston analyysimenetelmä ja aineistonkeruumenetelmä. Tähän kvalitatiiviseen tutkimukseen valitsimme lähestymistavaksi sosiaalisen konstruktionismin ja analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin.

Tutkimuksen tuloksia tarkastellaan luvussa 6 Lapsen yksinäisyyttä koskeva huoli verkkokeskusteluissa ja ne on jaettu alalukuihin 6.1–6.4 kommentteista nousseiden teemojen mukaisesti. Luvussa 7 pohditaan tuloksia eri näkökulmista ja tehdään tutkimuksen kannalta oleelliset johtopäätökset. Lopuksi pohditaan tämän tutkimuksen luotettavuutta ja jatkotutkimushaasteita.

2 YKSINÄISYYS JA YKSINOLO

2.1 Yksinäisyys ja yksinolo käsitteinä

Yksinäisyys tarkoittaa tilannetta, jossa ihmisellä ei ole ketään läheistä ihmistä (Nevalainen 2009, 10). Tunnetilana se on suhteellinen käsite, sillä jokainen kokee yksinäisyyden henkilökohtaisesti. Ihminen voi toisinaan haluta vapaaehtoisesti olla yksin, eikä koe sen takia minkäänlaista harmia. Vapaaehtoiseen yksinäisyyteen tai vetäytymiseen on olemassa monia syitä. Voi olla, että elämässä on tapahtunut suuria muutoksia, jotka saavat ihmisen pohdiskelemaan ja miettimään asioita rauhassa (Nevalainen 2009, 18). Yksinäisyyttä voi aiheuttaa esimerkiksi epäonnistuneet ihmissuhteet tai suuret menetykset elämässä. Kun ihminen on kokenut viettäneensä tarpeeksi aikaa yksin, hän palaa takaisin muiden pariin. Useimmiten yksinäisyys on kuitenkin tila, jota ei ole haluttu. Siihen yhdistetään usein muita negatiivisia tunteita ja kokemuksia. Pahimmillaan yksinäisyys voi edetä siihen tilanteeseen, että ihminen sairastuu psyykkisesti ja tarvitsee apua. (Nevalainen 2009, 21–22.)

Yksinäisyys on siis negatiivinen psyykkinen olotila, jolloin ihminen kokee ahdistusta puutteellisten ihmissuhteidensa vuoksi. Yksilö tuntee, ettei hänellä ole ketään kenen kanssa puhua tai ketään, joka ymmärtäisi häntä. Yksinäisyyttä on myös, jos seisoo väkijoukon keskellä, mutta tuntee silti olonsa ulkopuoliseksi. (Junttila 2015, 1.) Yksinäisyys ei siis aina liity siihen, että on konkreettisesti yksin. Se ei ole sama asia kuin yksin oleminen, sillä yksin oleminen on fyysistä ja yksinäisyys psyykkistä erillisyyttä muista ihmisistä (Junttila 2015,19).

Yksinäisyys on ilmiönä paljon tutkittu aihe ja siitä on tehty useita teorioita erityisesti psykologian ja sosiologian näkökulmasta (Peplau & Perlman 1979; Weiss 1987); Zilboorg 1938). Peplau ja Perlmanin (1984, 16) mukaan ihminen kokee väistämättä eksistentiaalista yksinäisyyttä jossakin vaiheessa elämäänsä ja se voi parhaimmassa positiivisessa tapauksessa lisätä omaa itsetuntemusta. Negatiivinen puoli yksinäisyydelle on tuntee tietynlaista levottomuutta ja so-

peutumattomuuden tunnetta. Weiss (1987) kuvaa erilaisia yksinäisyyden tiloja, joihin vaikuttavat sen hetkisen elämän ihmissuhteet. Yksilö voi kokea emotionaalista eristäytymistä ihmissuhteissa tai vastaavasti sosiaalista eristäytymistä riittämättömän tukiverkoston takia. Molemmat edellä mainituista voivat Weissin mukaan johtaa yksinäisyyden vaikeimpaan muotoon, joka on lohduton yksinäisyys. Zilboorg (1938) kuvaa yksinäisiä muun muassa vihamielisinä ja aggressiivisinä. Vuonna 2015 tehdyn tutkimuksen mukaan heikentynyt terveys ja psykososiaalinen hyvinvointi ovat seurauksia suomalaisaikuisten kokemasta yksinäisyydestä (Junttilan, Kainulaisen ja Saari 2015).

Eroavaisuuksia teorioiden välillä on ainoastaan siinä, miten ja miksi puutteet sosiaalisissa suhteissa johtavat yksinäisyyden kokemiseen (Tiikkainen 2011, 59–60). Jokainen viihtyy välillä yksin, eikä yksinäisyys ole välttämättä läpi elämän kestävä tunne vaan aaltoileva tilanne (Tiilikainen 2016, 4). Yksinololle on kuitenkin useita eri syitä. Tällaiset yksin viihtyjät palaavat kuitenkin lopulta muiden seuraan. Jotkut kuitenkin viihtyvät luonnostaan yksin eivätkä kaipaa toisten ihmisten välitöntä läsnäoloa. Yksinolo antaa vapauden toimia oman mielen mukaisesti eikä yksinäinen pidä itseään millään tapaa onnettomana tai vähäosaisempana. (Nevalainen 2009, 18–21.) Rokach (2012) löytää yksinololle ristiriitoja. Hänen mukaan yhteiskunta kannustaa individualistiseen ajatteluun ja itsenäisyyteen, mutta sosiaalisten suhteiden määrä toimii kuitenkin yksilön statuksen mittarina. Näin ollen yhteiskunnan luoma ympäristö ei ole välttämättä suotuisa sosiaalisten suhteiden syntymiselle.

Oman itsetuntemuksen lisääminen ja minäkuvan kehittyminen auttavat yksilöä tunnistamaan yksin viihtymisensä ja erottamaan sen yksinäisyydestä. Meidän saattaa olla vaikea hyväksyä tietynlaisia piirteitä itsessämme, varsinkin jos piirre ei ole yleinen tai yhteisössä arvostettu. (Nevalainen 2009, 75.) Yksin viihtyminen ei myöskään tarkoita automaattisesti sitä, että yksilö olisi jollakin tapaa poikkeava. Yksinäisyydestä tai yksinolosta puhuttaessa ei siis ole kyseessä sairaus tai häiriö vaan sosiaalisten suhteiden vähäisyys. (Saari 2009, 47.)

Yksin viihtyvä työskentelee mieluiten rauhassa, omassa tahdissa ja pystyy tuolloin keskittymään paremmin ilman sosiaalista painetta. Usein sosiaaliset

suhteet saattavat uuvuttaa yksilön ja hän tuntee olonsa väen paljoudessa väsyneeksi. Yksin olijän tunnistaa parhaiten siitä, että hän hakeutuu omiin oloihinsa tilanteissa, joissa ei tarvitsisi tehdä mitään. (Froloff 2015.)

2.2 Yksinäinen lapsi

Yksinäisyys on aina subjektiivinen kokemus eli vain henkilö itse voi kokea olevansa yksinäinen (Junttila 2015,18). Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka vanhempi mieltäisi oman lapsensa yksinäiseksi, ei lapsi ole sitä, jos hän ei itse koe olevansa yksinäinen. Ihmisillä on erilaiset tarpeet - jotkut kaipaavat jatkuvasti seuraa, toiset viihtyvät parhaiten itsekseen. Haasteena onkin tunnistaa oikeasti yksinäiset lapset. Yksinäisyys on ennen kaikkea ristiriitaa henkilön omien odotusten ja todellisuuden välillä. Hänellä on tietynlaisia odotuksia ja toiveita sosiaalisista suhteista, mutta kun hän vertaa niitä todellisuuteen, ne eivät toteudu (Junttila 2015, 2).

Lapsen peruspelko on yksin jääminen ja hylätyksi tuleminen. Tähän liittyy myös rakkauden menettämisen pelko. Yleensä myös muut pelot kumpuavat nimenomaan yksinjäämisen pelosta. (Jarasto & Sinervo 1997, 103.) On kuitenkin oleellista huomioida lasten yksilöllisyys, sillä lapset kokevat asioita hyvin eri tavoin riippuen tämän persoonasta. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja pystyvät vastaamaan tämän tunteisiin ja pelkoihin. Jos lapsi on niin yksinäinen, että se aiheuttaa hänelle murhetta ja ahdistusta, ovat erilaiset tukitoimet tarpeellisia. Vanhemmat voivat huolehtia lapsen omanarvontunteesta niin, ettei yksinäisyys pääse rikkomaan hänen minäkuvaansa. (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 90.)

Aro ja Lintu (2012) selvittivät tutkimuksessaan lasten kokemuksia yksinäisyydestä ja selvittivät sitä, millaisissa tilanteissa ja miksi lapsi kokee olevansa yksinäinen. Moni lapsi koki itsensä yksinäiseksi silloin kun hänellä ei ole riittävästi emotionaalista ihmissuhdetta tai hän jää ulkopuolelle yhteisestä toiminnasta. Tunnetilaa selittivät muun muassa persoona, itsetunto ja minäkäsitys. Jaraston ja Sinervon mukaan (1997, 88–89) jos lapsi tuntee olevansa yksinäinen, sen

herättämistä ajatuksista on keskusteltava ja korostettava lapsen hyviä puolia ja muistuttaa kuinka arvokas hän on läheisilleen. On tärkeää, että yksinäisyydestä ei tule lapselle leimaa tai pysyvää ominaisuutta. Yksinäisyydestä voi päästä eroon jo varhain niin, että lapsi ei enää tunne olevansa yksin.

Ihmiselle on oleellista tuntee kuuluvansa johonkin ryhmään (Jarasto & Si-nervo 1997, 159). Ryhmään kuulumisen lisää itsetuottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Erityisesti lapselle ryhmään kuulumisen on kehityksen kannalta oleellista, vaikka lapsi ei sitä itse tietoisesti ymmärräkään. Siksi vanhemmat usein huolestuvat, jos lapsi ei löydä ikäisiänsä leikkitovereita. Uuteen ryhmään pääseminen on lapselle aina vahva kokemus: siihen liittyy riemua, elämyksiä, mutta myös huolestuttavia tilanteita. Uuteen ryhmään sopeutuminen esimerkiksi koululuokassa voi viedä aikaa ja lapselle tulee taata pehmeä lasku ja antaa tilaa lapsen omille ajatuksille. Kun lapsi pääsee ryhmän sisälle, hän alkaa verrata itseään muihin ikätovereihinsa ja näin oma minäkuva selkiytyy. (Jarasto & Si-nervo 1997, 163.) On kuitenkin täysin normaalia ja lapsen kehitykseen kuuluva, että lapsen leikkitoverit vaihtuvat tiheään tahtiin tai että hänellä ei ole montaa kaveria samanaikaisesti. Kaikki lapset eivät tarvitse suurta joukkoa ympärilleen, eikä siitä tule automaattisesti huolestua. (Nevalainen 2009, 24.)

Sosiaalinen vuorovaikutus on osa ihmisten välistä toimintaa erilaisissa tilanteissa. Yksilö käy elämässään läpi sosiaalisen prosessin, jonka aikana hän kehittää sosiaalisia taitojaan yhteiskunnan jäsenenä. Tuolloin hän oppii yhteiskunnan hyväksymät arvot, normit, tavat ja säännöt. Tuolloin muut ihmiset toimivat yksilön opettajana ja hän oppii yhteiskunnan tavat ihmissuhteiden avulla. (Kauppila 2005, 19.) Tämän vuoksi on ensisijaista, että yksilön elämässä vaikuttavat myös muut ihmiset. Nevalaisen (2009, 24) mukaan koulussa osa lapsista saa nopeasti paljon kavereita, kun taas toiset kokevat tämän haastavaksi. Joskus on vaikea sanoa, minkä takia lapsi on yksin eikä saa kavereita. Koulussa vertaissuhteiden olennaisuus korostuu ja lapsi alkaa määrittämään itseään vuorovaikutussuhteidensa perusteella. (Nevalainen 2009, 24.) Yksinäisyydelle on pyritty löytämään syitä sen selittämiseksi. Ujot ja arat lapset muodostavat muita hitaammin sosiaalisia suhteita, mutta myös vahvat asenteet ja mielipiteet

omaavat ihmiset koetaan vaikeasti lähestyttäviksi. Yksilön erilaisuus tuo myös haasteita, sillä ihmiset odottavat muilta ryhmänsä jäseneltä melko samanlaista käytöstä. (Nevalainen 2009, 30–35.)

Kauppilan (2005) mukaan lapsen sosiaalisten taitojen puute voi johtua riittämättömästä opetuksesta tai huonoista malleista. Lapsen on vaikea omaksua kuinka käyttäytyä muiden ihmisten parissa, jos hän ei voi ottaa keneltäkään mallia. Sosiaalisten taitojen puute voi johtua myös psykologisista ongelmista, ympäristön stressitekijöistä tai sosiaalisen elämän muutoksista. (Kauppila 2005, 129–130.) Yksinäisyys voi siis lisätä lapsen stressiä ja vaikuttaa negatiivisesti hänen kykynsä muodostaa ystävyysuhteita.

Yksinäinen lapsi mielletään usein kiusatuksi. Kiusatuksi ja torjutuksi tuleminen ovat kuitenkin käsitteellisesti eri asioita. Kiusattua halutaan tarkoituksellisesti vahingoittaa, häneltä evätään ryhmään pääsy ja häntä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti. Osapuolet eivät siis ole tasavertaisia. Torjutuksi tuleminen on sitä, ettei ryhmä koe yksilöä ryhmään sopivaksi. (Salmivalli 2005, 43.) Kuitenkin myös torjutuksi tulemisessa on yksilön kannalta omat riskinsä, vaikka muiden ei olisikaan tarkoitus aiheuttaa toiselle vahinkoa. Sen on tutkittu aiheuttavan tunne-elämän ongelmia, kuten ahdistuneisuutta ja masennusta. Torjutuksi tuleminen myös voi johtaa kiusaamiseen ja ystävien puutteeseen jatkossa. Nämä kaikki vaikuttavat yhdessä negatiivisesti yksinäisen lapsen käsitykseen muista ihmisistä. (Salmivalli 2005, 57.)

2.3 Yksinäisyyden negatiiviset seuraukset

Jos lapsella on vain vähän myönteistä vuorovaikutusta oman ikäistensä kanssa, se voi johtaa heikkoihin sosiaalisiin taitoihin, alhaiseen itsetuntoon, kielteisiin käsityksiin muista ihmisistä ja torjutuksi tulemiseen (Junttila 2015, 79). Yksinäisyydestä on vaikea päästä eroon. Alakouluikäisistä yksinäisistä lapsista noin puolet on ollut yksinäisiä myös edeltävänä lukuvuotena (Junttila 2015, 75). Moni yksinäisen lapsen vanhempi pohtii koulun vaihtoa yhtenä mahdollisuutena. Uusi ympäristö on mahdollisuus rakentaa käsitys itsestään uudestaan ja miten

haluaa sosiaalisessa ympäristössä toimia. Tämä vaatii lapselta kuitenkin sosiaalisia taitoja ja tietoisuuden siitä, kuinka kavereita hankitaan ja kuinka kavereisuhteita ylläpidetään. Lapsella on tuolloin oltava itseluottamusta ja uskoa siihen, että muut haluavat tutustua häneen. (Junttila 2015, 77.) Lapsen sosiaalinen kompetenssi voi kuitenkin olla heikko vähäisen vuorovaikutuksen vuoksi, mikä haittaa kavereisuhteiden luomista. Yksinäinen saattaa kokea, ettei tilanteesta ole ulospääsyä.

Vuorovaikutuksella on vahva vaikutus lapsen minäkäsitykseen. Minäkäsityksellä tarkoitetaan yksilön käsitystä omista ominaisuuksistaan, kyvyistään ja suhteestaan ympäristöön sekä muihin ihmisiin. Lapsen minäkäsitys ja itsetunnon ydin kehittyvät aina 13 ikävuoteen saakka. Jos lapsella on myönteinen minäkuva itsestään, hän luottaa omiin tahtoihinsa ja kykyihinsä. Itseluottamus, -tuntemus ja -arvostus ovat osa minäkäsitystä. Itsetuntemus tarkentuu juuri sosiaalisissa tilanteissa saadun palautteen mukaan. (Ihme 2009, 55–56.) Yksinäisen ja yksin viihtyvän lapsen on vaikea saada oikeanlaista palautetta toiminnastaan, jos heidän vuorovaikutuksensa vertaisryhmän kanssa on vähäistä.

Salmivallin (2005) mukaan useat poikkileikkaustutkimukset osoittavat, että vastavuoroisessa ystävyysuhteessa elävät lapset ovat yhteistyökykyisempiä, itsevarmempia ja joutuvat harvemmin konflikteihin kuin muut lapset. Hyvät vertaissuhteet myös helpottavat lapsuusiän siirtymisvaiheita, kuten luokalta siirtymistä. Ystävyysuhteiden tehtävänä on sosiaalisen kompetenssin kehittyminen, läheisyys ja luottamuksen luonti. Ystävyysuhteet toimivat myöhempien suhteiden tukena ja niissä opitaan myöhemmissä suhteissa tarvittavia taitoja. Ystävyysuhteet opettavat lapselle myös oman kannan perustelua, toisten huomioon ottamista sekä tietoa omasta itsestä. Kouluikäinen lapsi oppii ennen kaikkea vertaissuhteiden avulla käyttäytymisnormeja – mikä on yhteisössä hyväksyttävää ja mikä ei. (Salmivalli 2005, 26–42.) Nevalaisen (2009) mukaan kouluiän vertaissuhteilla on vaikutusta lapsen myöhempisiin suhteisiin, kuten esimerkiksi pari- tai työsuhteisiin. Jos lapsella ei ole kokemusta ystävyysuhteissa, saattaa hänellä olla vaikeuksia luottaa tai osoittaa läheisyyttä aikuisiässä.

Koulussa lapselle muodostuu käsitys itsestään myös toverina. Sosiaaliset suhteen opettavat lapselle rajoja, sääntöjä, ohjeita sekä kuria. Lapsen moraalilla alkaa kehittyä ja hän alkaa pohtia, kuinka kohtelee muita ihmisiä ja kuinka haluaa itseään kohdeltavan. Myönteisen vuorovaikutuksen kautta lapsi omaksuu myös itsellensä sopivimman roolin. Kun lapsi oppii ottamaan eri rooleja, hän oppii myös välttämään ryhmässä syntyviä konfliktitilanteita. Näin ollen hän oppii aistimaan ryhmässä vallitsevia ilmapiirejä ja muokkaamaan omaa käytöstään sen mukaiseksi eli minkälaista käytöstä häneltä odotetaan. Vaikka sosiaaliset tilanteet ovat lapsen kannalta tärkeitä, tulisi hänelle opettaa myös, kuinka tulla toimeen itsensä kanssa. (Ihme 2009, 77–78.) Yhteiskuntamme kannustaa itsenäisyyteen ja omatoimisuuteen ja lapsen on opittava toimimaan myös yksin.

Ihmissuhteet ovat tärkein yksilön hyvinvointia lisäävä tekijä (Saari 2010, 209). Yksinäisyydellä on katsottu olevan heikentävä vaikutus jopa ihmisen elämänhallintaan ja toimintakykyyn. Yksinäisimmät ihmiset hakeutuvat kuitenkin harvoin yhteisölliseen toimintaan tai tilanteisiin missä voisi luoda uutta sosiaalista vuorovaikutusta. Tämä taas johtuu huonosta itsetunnosta ja oman identiteetin vääristymisestä. (Saari 2010, 237.) Yksinäinen voi nopeasti alkaa syyttämään itseään tilanteestaan. Hän voi kokea olevansa huono kaikella mahdollisella tavalla ja kokee tehneensä kaiken väärin. Tämä voi johtaa siihen, että yksilö pyrkii saamaan ystäviä esimerkiksi lahjomalla tai muuttamalla omaa luonnettaan. (Nevalainen 2009, 21–22.)

2.4 Vapaaehtoista yksinoloa

Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre eli haluaako yksilö hakeutua muiden ihmisten seuraan. Jos yksilöllä on korkea sosiaalisuus, hänellä on tarve olla hyväksytty ja pidetty ja hän on riippuvainen toisten ihmisten mielipiteistä. Jos yksilöllä on taas matala sosiaalisuus, hän hakeutuu vapaa-aikanaan mielellään omiin oloihinsa ja hänellä on vain muutama hyvä ystävä. Matala sosiaalisuus ei tarkoita sosiaalisten taitojen puutetta vaan hän ei välitä vieraiden ihmisten mielipiteistä. (Keltikangas-Järvinen & Mullola 2014, 17.)

Lapsen halu olla yksin liittyy myös persoonallisuustekijöihin. Introvertti on Suomi Sanakirjan (2012) mukaan ihminen, joka on sisäänpäin kääntynyt. Jungin (1921) mukaan introvertti ihminen on yleensä sulkeutunut ympäristöönsä kohtaan ja hän voi olla luonteeltaan epäröivä, refleктоiva, pidättyvä ja puolustuskannalla oleva. Introvertti viihtyy yleensä yksin tai muutaman ihmisen seurassa. Hän kokee suuret väkijoukot ahdistavaksi eikä pääse tuolloin näyttämään vahvuuksiaan. Uusissa tilanteissa hän ottaa tarkkailijan roolin ja prosessoi tapahtumia omaan tahtiin. Introvertti ilmaisee mielipiteensä mieluiten asioista joista oikeasti tietää jotakin. (Frederickx & Hofmans 2014, 35.)

Junttilan (2015) mukaan ei pitäisi olla huolissaan lapsista, jotka viihtyvät parhaiten yksin. Tuolloin leimataan lapsen luonnollinen tapa toimia negatiiviseksi tavaksi ja lapsi saatetaan pakottaa toimimaan itseään ahdistavalla tavalla. Hän saa myös käsityksen, että yksin viihtymisessä on jotakin hävettävää. (Junttila 2015, 20.) Lapsi tarvitsee tilaa muodostaakseen omia sosiaalisia suhteita ja ylläpitääkseen niitä. Kuitenkin lapsi voi kokea turvattomuuden tunnetta, jos kukaan ei koskaan kysy hänestä tai hänen tekemisistään. (Junttila 2015, 66.) Yksin olevan ja yksinäisen lapsen voi erottaa seuraamalla lapsen sanatonta viestintäänsä tilanteissa, joissa hänen yksinolonsa keskeytetään. Tarjouksesta voi ilahtua, oli yksinäinen tai yksin viihtyvä, mutta yksinäiselle lapselle tämä antaa sosiaalista pääomaa useiksi päiviksi. (Junttila 2015, 20.)

Introvertit kokevat, että sosiaaliset tilanteet kuluttavat heidän energiaansa ja, että he tarvitsisivat esimerkiksi enemmän omaa aikaa tiedon prosessointiin mitä isoissa ryhmissä työskentely yleensä antaa. Tämän vuoksi introvertti yleensä välttelee tilanteita, missä ryhmä on iso tai uusi. Kyse ei ole siis ihmisistä vaan sosiaalisesti kuluttavasta tilanteesta. (Gelberg 2008, 13–25.) Sisäänpäin kääntyneen persoonan suhtautuminen ulkoiseen maailmaan on siis vetäytyvä. Tämä suhtautuminen on katsottu osittain olevan biologisen perimän tulos eli yksilö ei itse voi vaikuttaa omaan suhtautumiseensa. Introvertti ei ole kiinni sukupuolesta tai yhteiskuntaluokasta, vaan se on jakautunut tasaisesti eri yksilöiden välille. Introvertilla on sekä tiedostettu, mutta myös tiedostamaton taso suhtautumisestaan. Yksilö tiedostaa oman vetäytyvän suhtautumisensa ympä-

ristöönsä, mutta hän yrittää tiedostamattomasti kompensoida käytöstään sitä kohtaan. (Lintervo 2007, 3-6.)

Mieltymys vapaaehtoiseen yksinoloon voi siis olla perinnöllistä, sillä geeneillä on tutkitusti vaikutusta yksilön persoonallisuuteen. Lapsi ottaa kotoa mallia kuinka käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa. Jos vanhemmat viihtyvät mieluiten yksin ja ovat varautuneita väkijoukon keskellä, mallintaa lapsi siitä omaan käyttäytymiseensä. Ihmisen persoonallisuuden on katsottu olevan suhteellisen pysyvä. Vaikka introvertti kokisi oman persoonallisuutensa haasteellisenä, sen muuttaminen on vaikeaa. Introvertin kannattaa löytää persoonallisuutensa vahvuudet ja korostaa niitä. Mutta vaikka geenit vaikuttavat yksilöön, eivät geenit suoranaisesti ohjaa yksilön käyttäytymistä. Introvertti ihminen ei siis voi perustella omaa käyttäytymistään introvertti-geenillä. (Pervin 2003, 160, 446–448.)

Dervinin (2016) mukaan vanhemman on myös opetettava lasta olemaan joskus yksin. Yksinolo voi parhaimmillaan kehittää mielikuvitusta, itsenäiseksi oppimista ja syventää omaa ajattelumaailmaa. Jos lasta ei opeteta olemaan yksin, tämä tulee ainoastaan tietämään, mitä on olla yksinäinen. Näiden kahden käsitteen välillä on ero. Vanhemmat usein pelkäävät antaa lapselleen omaa tilaa ja mahdollisuuden olla yksin, mutta päinvastoin pidemmällä tähtäimellä tämä ajaa ihmiset tuntemaan olonsa entistä yksinäisemmäksi. Qualterin ja Munnin (2002) mukaan lapset, jotka joutuvat välillä olemaan yksin, eivät välttämättä koe itseään yksinäiseksi. Vaikka lapsi viihtyisi parhaiten yksin, hänen on opittava toimimaan myös yhdessä muiden ihmisten kanssa. Kun lapselle on kehittynyt turvallinen kiintymyssuhde ja riittävä perusluottamus, lapsi tuntee olonsa turvalliseksi myös yksin ollessaan. Lapsi tietää, että vanhemmat eivät hylkää häntä, ja tällöin lapsi oppii nauttimaan yksinolosta. (Peltonen 2004, 29.)

2.5 Yksinäisyys vanhemman huolena

Faulkner (2011) kuvaa lapsista huolehtimista vanhempien luonnollisena kutsumuksena. Viimeistään siinä vaiheessa vanhemmasta tulee aikuinen kun hän

aloittaa huolehtimisen. Erityisesti lapsen varhaisvuosina huoli voi olla jopa mu-
sertava. Huoli ei kuitenkaan aina liity varsinaiseen vaaratekijään tai riskiin.
Lapsen kuvataan olevan haavoittuvainen ja viaton monelta osin. (Faulkner
2011, 2–3.) Lapsen yksinäisyys on yksi vanhemman huolenaiheista. Eriksson ja
Arnkil (2012) yhdistävät huolen ongelmanratkaisuun. On olemassa ongelma,
jota lähestytään objektiivisesti. Vanhemman ongelma voi siis olla huoli lasta
kohtaan. Huoli muuttuu ongelmanratkaisutilanteeksi, kun huolen syytä ja sen
ratkaisua selvitetään. (Arnkil & Eriksson 2012, 20.)

Huoli koskee aina tulevaisuutta, sillä tulevasta ei ole varmuutta. Van-
hemman huoli voi siis liittyä siihen, miten yksinäinen lapsi tulee pärjäämään
tulevaisuudessa aikuisena tai ylipäättänsä peruskoulun aikana, mikäli tällä ei
ole riittävästi vertaissuhteita yksinäisyyden vuoksi. Erikssonin ja Arnkilin
(2012) mukaan huoli muodostuu vanhemman tiedosta, tunteista ja velvoitteista
suhteessa tämän aiemmin tehtyihin havaintoihin ja johtopäätöksiin lapsesta.
Näitä havaintoja hän tarkastelee suhteessa aikaisemmin oppimaansa, koke-
muksiinsa ja tietoihinsa. Näistä eri osa-alueista vanhempi voi muodostaa koko-
naiskuvan huolesta ja sen asteesta, johon tunteiden laatu vaikuttaa. (Arnkil &
Eriksson 2012, 21.) Silverman, Greca ja Wasserstein (1995) kuvaavat huolta ne-
gatiivisena tunnetilana, joka vaikuttaa usein jopa eräänlaiselta uhkalta. Huolen
ollessa vielä vähäinen tai matalalla tasolla, siihen pystyy vaikuttamaan omilla
päätöksillään ja sen voi kääntää voitoksi. (Arnkil & Eriksson 2012).

Peters Mayer (2008) kirjoittaa kouluikäisten lasten eroahdistuksesta (*sepa-
ration anxiety*), jolloin lapsi alkaa oireilla fyysisesti ilman selitystä, eikä halua
mennä kouluun. Usein selitys löytyy koulun toimintaympäristöstä, jonka lapsi
kokee jonkin muuttuneen tilanteen vuoksi ahdistavana ja haluaa vältellä sitä.
Yksinäisyys, oppimisvaikeudet tai syrjintä ovat esimerkkejä, jotka voivat saada
lapsen kokemaan eroahdistusta. Pitkään jatkunut ahdistus voi aiheuttaa muun
muassa masennusta tai muuta psyykkisiä ongelmia, koulun jättämistä tai rikol-
lista käyttäytymistä myöhemmällä iällä. Tällaisissa tilanteissa vanhemman huo-
li on todellinen. Peters Mayer (2008) mukaan vanhemmat eivät voi lamaantua
tai siirtää huolta taka-alalle, vaan heidän pitäisi olla lapsen tukena ja kuunnella,

vaikka lapsen kertoma kuulostaisi kuinka uskomattomalta tahansa. (Peter Mayer 2008, 22–29.)

Huoli ei kuitenkaan aina ole akuutti. Lapsen ei pitäisi joutua kärsimään vanhemman kokemasta huolesta, vaikka se kohdistuisikin juuri lapseen itseensä. Hirschlandin (2008) mukaan on tärkeää, että ensin selvitetään, onko huolelle aiheutta ja mitä asialle voidaan tehdä, esimerkiksi onko lapsi todella yksinäinen. Vanhemmat voivat myös miettiä voiko koulu auttaa ja tukea huolen ratkaisemisessa. Huolta ei ratkaista välttämättä nopeasti – yleensä kyseessä on aikaa vievä prosessi: väliintulo (*intervention*). Huolet voivat aiheuttaa vanhemmissa myös turhautuneisuuden tunteita ja ristiriitaisia ajatuksia. Myös lapsi itse voi kokea tilanteessaan vastakkainasetteluja. Yksinäinen tai yksin viihtyvä lapsi kokee tulleen väärin ymmärretyksi juuri omien vanhempiansa silmissä, jotka yrittävät kuitenkin toimia lapsen edun mukaisesti. Oleellista onkin siis löytää käyttökelpoinen strategia ongelman, eli huolen, ratkaisuun. Vanhempien on mietittävä huolta myös heidän omana subjektiivisena kokemuksena ja vastattava kysymykseen, onko huoli todellinen vai vanhemman itse kehittämä ongelma (ei lapsen henkilökohtainen huoli). (Hirschland 2008, 9-10.)

3 YKSINÄISYYS SOSIAALISENA ONGELMANA

3.1 Yhteiskunnan vaikutus yksinäisyyteen

Yhteisö voidaan määrittää yhdeksi yhteiskunnan yksiköksi, jonka jäsenet kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja muita yhteisyyttä osoittavia ilmiöitä (Lehtonen 1990, 17). Eli kun ihmiset elävät, toimivat ja ajattelevat pääsääntöisesti samoin, voidaan heitä nimittää yhteisöksi. Yhteenkuuluvuuden tunnetta lisää yhteisön sisällä tapahtuva sosiaalinen vuorovaikutus. Yhteisön vuorovaikutus ei kuitenkaan takaa toiminnallista yhteisöä, sillä nykyään korostetaan individualistista ihmiskäsitystä. Ajatellaan, että yksilö itsenään on merkittävä yhteiskunnallinen toimija. Esimerkiksi toimeentulo hankitaan yksilönä ja jokainen on itse vastuussa itsestään. (Lehtonen 1990, 175–240.) Yksinäisyyden on katsottu olevan yhteydessä individuaaliseen ihmiskäsitykseen. Yksilön tulisi sietää yksinoloa ja nauttia kokemastaan itsenäisyydestä. (Cacioppo & Patrick 2008, 13.)

Nyky-yhteiskunnassa painotetaan siis yhteisen edun sijaan yksinoloa, yksilön vapautta ja itsenäisyyttä. Ihmiset suhtautuvat kriittisesti yhteisiin asioihin, sillä he pelkäävät sen rajoittavan heidän omaa vapauttaan ja etujaan. Vapauden ihannointi on johtanut myös siihen, että yksilön on itse otettava vastuu omasta onnistumisestaan ja epäonnistumisestaan. Tällainen vapauden vastuu voi tuntua ylivoimaiselta ja yksilö kokee yksinäisyyttä. Kun virheistä ei voi syyttää muita, itseinho on yleistä. Tämä taas johtaa pahimmassa tapauksessa masennukseen, riippuvuuksiin ja syömishäiriöihin. (Heiskanen & Saaristo 2015, 16–19.)

Yhteiskunta on pyrkinyt tekemään yksilön arjesta mahdollisimman helppoa ja itsenäistä. Verkkopalveluita tarjotaan henkilökohtaista palvelua enemmän ja nykyteknologia on mahdollistanut sen, ettei ihmisen periaatteessa tarvitse poistua kotoaan, jos hän ei halua. Palvelut on korvattu itsepalvelulla ja näin ollen sosiaalinen kanssakäyminen on vähentynyt, mikä lisää yksinäisyyden tunnetta. (Saari 2010, 20.) Perinteet ja aikaisemmin merkitykselliset tapah-

tumat ovat menettäneet arvostustaan, joka on johtanut siihen, ettei lähipiirin kanssa vietetä yhä vähemmän aikaa (Saari 2010, 21).

Yksinäisyydestä on lähivuosina pyritty tekemään aiempaa julkisempi asia ja kaikkia koskeva viittaamalla sen aiheuttamiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Kyselyiden mukaan yksinäisyyden poistaminen koetaan yksilön lähipiirin vastuuksi. Julkisen vallan vastuuna pidetään taas asian käsittelyyn tarvittavien toimintamallien kehittämistä. Tätä voi perustella muun muassa ihmisarvon ja ihmisen perustarpeiden avulla. (Saari 2010, 204–217.) Yhteiskunnan kannalta huolestuttavaa on, että ihmiset joilla on paljon sosiaalisia suhteita, luottavat valtion enemmän kuin ne, joilla ei ole paljoa ystäviä (Saari 2010, 211). Yksinäiset kokevat yhteisöllisyyden ja yhteisölliset toiminnot itsellensä vieraksi ja saavuttamattomiksi (Saari 2010, 226). Vaikka yksinäisyys nähdään ongelmana, vain 15 % suomalaisista kokee sen tulevaisuudessa yhteiskunnan uhkakuvaksi (Saari 2010, 234).

3.2 Yhteiskunnallinen osattomuus ja passiivisuus

Kun yksilö jää jostain syystä yhteisön ulkopuolelle, hän kokee yhteiskunnallista osattomuutta ja passiivisuutta. Tämä tunne voi olla seuraus useista eri tilanteista. Esimerkiksi maahanmuutto ja sopeutumisvaikeudet uuteen kulttuuriin voivat aiheuttaa turvattomuuden tunnetta ja yksilö kokee jäävänsä yhteisön ulkopuolelle (Heikkinen 2015, 21). Snäppärin (2008) mukaan taas osa vanhuksista on kokenut, ettei heidän osaamistaan enää hyödynnetä ja irtaantuvat sen vuoksi yhteiskunnasta (2008, 26). Yksinäisyyttä kokevat tuntevatkin olonsa ulkopuolelle jätetyksi ja tämä heijastuu heidän sosiaaliseen käyttäytymiseensä (Leary 1990). Pitkäjaksoinen yksinäisyys johtaa passiivisuuteen ja aloitekyvyn heikentymiseen sosiaalisissa tilanteissa (Saari 2009, 156–157). Myös yksinäisyys aiheuttaa siis osattomuutta ja passiivisuutta. Yksilön negatiiviset kokemukset sosiaalisista tilanteista vaikuttavat hänen suhtautumiseensa yhteiskuntaan. Rotenbergin ja Kmillin (1992) mukaan yksinäinen kokee negatiivisia tunteita, kuten kauteutta muita yhteisön jäseniä kohtaan, mutta on tyytymätön myös itseensä.

Niemelän (2006) mukaan yhteiskunnallista osattomuutta aiheuttaa taloudellinen eriarvoisuus. Köyhin väestö kärsii työttömyydestä ja sen aiheuttamista lisähaasteista. Köyhyys aiheuttaa koulutuksellista, sosiaalista, yhteisöllistä, poliittista ja henkistä osattomuutta. Osattomuus voidaankin määrittää, ettei yksilöllä ole mahdollisuutta kehittää itseään, eikä hän voi näin ollen osallistua yhteisiin asioihin, eikä tämän vuoksi kuulu tuntevansa joukkoon. (2006, 4-8.)

Passiivisuus ja osattomuus ovat haluttomuutta tai kykenemättömyyttä ottaa osaa yhteiskunnallisiin toimintoihin. Suomessa toteutettiin IEA:n (kouluosaavutuksia selvittävä järjestö) organisoima kansainvälinen laajamittainen tutkimus keväällä 2009, jonka tavoitteena oli selvittää millaiset valmiudet nuorilla on omaksua aktiivisen kansalaisen rooli ja näin ollen sitoutua nyky-yhteiskuntaan. Tutkimukseen osallistui yhteensä 3307 suomalaista 8. luokan oppilasta ja 2295 opettajaa sekä tietoa saatiin myös koulun rehtoreilta. (Suoninen ym. 2010a.) Tulokset osoittivat, että suomalaisnuorten yhteiskunnallinen tietämys oli parhaimpien joukossa, mutta heidän kiinnostuksensa poliittiseen toimintaan oli vähäistä. (Suoninen ym. 2010a, 24–33) Suomalaisnuoret eivät ole myöskään aktiivisia osallistumaan yhteiskunnallisiin toimintoihin koulussa tai vapaa-ajallaan (Suoninen ym. 2010a, 146). Eränpalon (2013) artikkelissa, Onko kuva suomalaisnuorten yhteiskunnallisesta passiivisuudesta harhaa?, käy ilmi, että aktiivisuuden lisäksi tarvitaan riittävästi tietoa ja ymmärrystä yhteiskunnan toiminnoista. Koululla on siis tärkeä tehtävä saada oppilaille riittävästi tietoa, mutta myös luoda ilmapiiri, joka kannustaa aktiivisuuteen. (2013, 34.)

3.3 Syrjäytyminen

Suomen kielen sivistyssanakirjan mukaan syrjäytymisellä tarkoitetaan yhteiskunnan ulkopuolella jäämistä. Syrjäytyminen voi alkaa jo elämän varhaisessa vaiheessa. Se voi olla ihmiselle mahdollista silloin kun tämä ei jostain syystä sopeudu yhteiskuntaan eikä osallistu sen toimintaan. Aikuisiällä esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyys, kouluttamattomuus tai ongelmat omassa elämänhallin-

nassa voivat ajaa syrjäytymiseen. (Kajantie, Hovi, Eriksson, Laivuori, Andersson & Räikkönen 2013, 23.)

Kainulaisen ja Saulin (2001, 52–55.) mukaan huono-osaisuus voi kasautua niihin perheisiin, joissa sitä on ollut useamman sukupolven ajan. On todennäköisempää, että elintasoltaan heikommassa olosuhteissa elävien perheiden lapset joutuvat työttömiksi, köyhiksi, toimeentulotuen asiakkaiksi ja asumaan vaatimattomammin kuin lapset, jotka elävät niin sanotussa hyväosaisessa perheessä. Usein ajatellaankin, että syrjäytymistä tapahtuu nimenomaan köyhille ja huono-osaisille. Lapsen tai nuoren kohdalla taloudellinen asema yhteiskunnassa ei voi toimia syrjäytymisen mittarina. (Taskinen 2001, 12.) Pölkki (2001, 127–128.) korostaa kodin merkitystä lasten sosiaalisen ja koulutuksellisen syrjäytymisen riskitekijänä. Perheen rakenteelliset muutokset, kuten perheen hajoaminen tai vakava sairastuminen voivat johtaa voimavarojen loppumiseen, jolloin ongelmia alkaa syntyä. Syrjäytyminen voi alkaa jo peruskoulussa erilaisten oppimista hidastavien tekijöiden tai sosiaalisen syrjäytymisen kautta. Ongelmat alkavat kasaantua vähitellen jollei niihin puututa ajoissa. Usein lasten syrjäytymistä selitetäänkin vaikeilla kotioloilla tai kasvatuksella, mutta lasten yksilölliset erot, koulun syrjäyttävät tekijät ja sosiaalisen tuen puuttuminen ovat yhtä lailla syrjäytymisprosessin mahdollistavia tekijöitä.

Yksinäisyys voidaan määritellä yhdeksi syrjäytymisen ulottuvuudeksi, sillä se on yhteiskunnan ja yksilön välisen suhteen heikkoutta. Tutkimukset ovatkin osoittaneet, että ihmissuhteista syrjäytyminen on yksi merkittävimmistä haitoista yksilön hyvinvoinnille. Syrjäytyminen on siis yksinäisyyden negatiivinen tulos. Ihmisen syrjäytymisellä on myös vaikutuksia yhteiskuntaamme. Ihmiset, jotka kokevat omaavansa paljon vuorovaikutussuhteita luottavat tutkimusten mukaan yhteiskuntaan enemmän, kuin ne joilla suhteita on minimaalisesti. (Saari 2009, 209-211.) Yksilön yksinäisyydellä voi siis olla laaja-alaiset vaikutukset koko yhteiskuntaan.

3.4 Yhteiskuntaan sopeutuminen

Yhteiskunta, sen rakenteet ja resurssit asettavat ihmisille jatkuvia paineita. Niiden pitäisi lisätä ihmisten välistä vuorovaikutusta, mutta ne voivat myös etäännyttää ihmisiä toisistaan. Yhteiskuntaan joko sopeutuu tai ei. Nyky-yhteiskunnan pitäisi kuitenkin sietää erilaisuutta ja poikkeavuutta toisella tavalla kuin aiemmilla vuosikymmenillä. Nyt yhteiskunta vastaanottaa erilaiset ihmiset positiivisemmin kuin aiemmin, mutta siltikin erilaisena oleminen ei ole tehty helpoksi. (Heiskanen & Saaristo 2011, 15.) Erilaisuuden kokeminen ja ulkopuoliseksi tuleminen tunne eristävät siis ihmisiä muusta yhteisöstä.

Eryteisesti nuorille yhteiskuntaan sopeutuminen ei ole aina tehty helpoksi. Yhteiskunnan odotukset kohdistuvat nuoriin, tulevaisuuden tekijöihin. Nuorilta odotetaan palavaa halua koulunkäyntiin ja työntekoon, motivaatiota ja innostusta. Moni nuori kuitenkin haaveilee myös vapaudesta ja vapaa-ajasta. Oleiluun ja oleskeluun kohdistuvaa kritiikkiä kuulee usein ja siitä tehdyn johtopäätöksen mukaan nuorten tapa olla olemassa on yksinkertaisesti väärä. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 69–70.) Yhteiskunnan alati muuttuva käsitys ihanneihmisestä haastaa nykypäivän nuorten sosiaalistumisen.

Ihmeen (2009) mukaan ympäristö ja media vaikuttavat käsityksemme hyväksyttävästä kanssakäymisestä ja persoonallisuudesta. Sosiaalisten taitojen tärkeys on olennaista, vaikka nyky-yhteiskunnassa korostetaan yksilöllisyyttä. (Ihme 2009, 139–140.) Hyvät sosiaaliset taidot edesauttavat yhteiskunnassa menestymistä ja tukevat yhteisöllisyyttä. Nuoria kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Kaikki eivät kuitenkaan koe näitä luonteenpiirteitä omakseen ja omia vahvuuksia on vaikea sisäistää. Tämä johtaa pahimmillaan negatiivisiin seurauksiin. Media on todistanut syrjäytymisen haittoja, esimerkiksi eri koulusurmien muodossa, joka kertoo siitä, että yhteisöllisessäkin yhteisössä syrjäytymisen riski on olemassa. Jos yhteisö ei anna tarpeeksi tilaa sopeutua, voivat seuraukset olla peruuttamattomia. (Heiskanen & Saaristo 2011, 18–20.) Yhteiskunta siis asettaa paljon paineita siitä millainen on hyvä yhteisenkunnan jäsen. Tämä vaikeuttaa lapsen sopeutumista yhteiskuntaan sekä

lisää hänen ja hänen perheensä yksinäisyyttä sekä eristää heidät nyky-yhteiskunnassa.

Koulussa lapsi oppii yhteisön normeja ja sääntöjä. Yksilön sosiaalisten taitojen kehittyminen on yksi oppimistavoite useilla eri kouluasteilla. Tarkoituksena on, että yksilö pystyy toimimaan luontevasti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa eri ympäristöissä ja näin ollen sopeutumaan yhteiskuntaan. Tutkiminen ja kokeileminen kuuluvat tärkeänä osana sosiaalisten taitojen opetteluun ja parhaiten niitä oppii vertaistensa kanssa. Koulun tulisi pyrkiä kehittämään opetustaan monipuoliseksi, jotta se tarjoaisi erilaisia tapoja harjoittaa yksilöiden välistä yhteistyötä. (Kauppila 2005, 143.) Erityisesti pitäisi kiinnittää huomiota niihin oppilaisiin, jotka kuuluvat syrjäytymisvaarassa olevien riskiryhmään eri tekijöiden vuoksi. Koulun työilmapiirin pitäisi olla niin innostava ja motivoiva, että oppimisvaikeuksista kärsivät tai itsensä yksinäiseksi kokevat lapset haluavat tulla sinne. Koulussa jokaisen lapsen pitäisi saada tuntea kuuluvansa joukkoon sellaisena kuin on ilman, että leimataan poikkeavaksi. Tämä edesauttaisi yhteiskuntaan sopeutumista. (Pölkki 2001, 142–143.)

4 TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on keskustelupalstojen kommenttien avulla selvittää, millaista huolta vanhemmilla on lapsestaan, joka on tahtomattaan tai omasta tahdostaan yksin. Kommentteja analysoimalla on tarkoitus saada selville, kokevatko vanhemmat yhteiskunnan painostavan lapsia olemaan vuorovaikutuksellisesti aktiivisia. Millä tavalla tätä tapahtuu vai sallitaanko erilaisuus.

Tutkimuskysymykseksi muodostui:

1. Millaisia lapsen yksinäisyyttä ja yksinviihtymistä koskevia huolia vanhemmat esittävät verkkokeskusteluissa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa

Kvalitatiivisen tutkimuksen luonteeseen sopii, että tutkimukseen voi sisältyä yksi tai useampia tarkoituksia, jotka rajautuvat tai muuttuvat tutkimuksen aikana. Tutkimuskysymykset voivat hyvin muotoutua vasta myöhemmässä vaiheessa aineiston keruun jälkeen, jolloin on selvillä, millaisia tuloksia mahdollisesti syntyy. Tämä sopii tutkimuksemme luonteeseen hyvin, sillä tutkimuskysymyksemme ei ollut lopullinen tutkimusta aloittaessa, vaan muuttui monta kertaa tutkimuksen edetessä. Tulokset pyrkivät paljastamaan odottamattomia seikkoja, jonka vuoksi aineiston monitahoinen ja kriittinen tarkastelu on tärkeää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 138, 164–165.) Tämän tutkimuksen lähtökohtana oli saada selville keskustelupalstojen kommenttien avulla, millaisia huolenaiheita vanhemmat esittävät keskustelupalstoilla lapsesta, joka on yksinäinen tai omasta tahdostaan viettää paljon aikaa yksin. Tämän lisäksi tarkoitus oli selvittää tuovatko vanhemmat esille, että yhteiskunta asettaa paineita sosiaalisten suhteiden luomiseen ja yhteiskuntaan sopeutumiseen. Aineistona käytettiin tunnettuja suomalaisia keskustelupalstoja ja sieltä löydettyjä keskusteluita ja kommentteja.

Tähän tutkimukseen lähestymistavaksi sopi parhaiten diskurssianalyysin yhteydessä sosiaalinen konstruktionismi, jonka peruslähtökohtana ajatus ilmiön muodostumisesta sosiaalisessa, kielellisessä kanssakäymisessä. Kieli on käyttäjästään riippuvainen, tilannesidonnainen ja seurauksia tuottava. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka, 2006.) Diskurssianalyysissä kielenkäyttöä tarkastellaan tekemisenä, joka muotoutuu sosiaalisessa prosessissa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 230). Eli diskurssianalyysissä pohditaan miten toimijat tekevät kielenkäytöllään tutkittavaa ilmiötä ymmärrettäviksi. Oletuksena on, että samalle ilmiölle voi olla useampi perustelu eli yksiselitteistä totuutta ei ole. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 231–233.) Tässä tutkimuksessa tämä tarkoitti sitä, että aloitimme aineiston analysoinnin

tarkastelemalla millä tavoin vanhemmat kirjoittivat lapsensa yksinäisyydestä. Huomioimme sanavalinnat ja kommenttien sävyn, esimerkiksi kerrottiin vapaaehtoisesta yksinäisyydestä puolustelevasti tai esiintyikö tekstissä useampi negatiivinen ilmaisu koulua kohtaan. Tarkasteltavia kuvauksia nimetään diskurssianalyysissä selonteoiksi, mutta tässä tutkimuksessa käytämme muun muassa termejä kommentti, puheenvuoro ja aineisto.

Koska tämän tutkimuksen aihe on yksinäisyys, sopii sosiaalinen konstruktionismi yhdeksi diskurssianalyysimme ulottuvuudeksi. Yksinäisyyttä voidaan pitää sosiaalisena ongelmana, koska sen on todettu olevan haitallinen sekä asianomaisella, mutta myös muulle yhteisölle. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2016, 251–252) kuitenkin toteavat, että sosiaalisista ongelmista on vaikea saada objektiivista tietoa ja ettemme voi kohdata tutkimaamme todellisuutta niin sanotusti puhtaana vaan aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä. Sosiaalisia ongelmia voi kuitenkin tutkia eri tavoin ja tässä tutkimuksessa lähestymme yksinäisyyttä kontekstuaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Se korostaa kirjoitetun tekstin tulkinnallisuutta. Tutkijoiden tulee pohtia vastaavatko heidän tulkintansa kirjoittajan ongelmien todellisuutta. Tutkija voi myös verrata ympäristön ja yhteisön sosiaalisen rakenteen vaikutusta kirjoittajan vaikeuksiin. Syytä ongelmaan tulee siis etsiä muualtakin, kun kirjoitetusta tekstistä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 377–380.) Tässä tutkimuksessa pohditaan millainen vaikutus yhteiskunnalla on vanhempien huoleen.

Keskustelupalstat toimivat yhteisönä, joissa sen osallistujilla on yhteisiä piirteitä ja yhteisiä merkityksiä. Tämän vuoksi yksilöiden kokemukset paljastavat aina myös jotain yleistä vaikka käsitelläänkin yksittäisiä yksilöllisiä kokemuksia ja merkityksiä. (Laine 2010, 30.) Keskustelupalstat ovat osa sosiaalista mediaa ja niistä nousevat keskustelunaiheet ovat tällöin ilmiöitä, joita voi tutkia. Ilmiöiden eri kehitysvaiheita alusta loppuun on kuitenkin tällaisissa lähteissä vaikea arvioida, mikä osaltaan hankaloittaa ilmiön tutkimista ja sen rajaamista. Mielenkiintoista keskustelupalstoilta kerätystä aineistosta puolestaan tekee se, että kuka tahansa on voinut vapaasti kirjoittaa kommenttinsa ja jakaa kokemuksiaan. (Valli & Perkkilä 2015, 117–119.)

Tässä tutkimuksessa pyrimme käyttämään deskriptiota tutkijan merkityksessä, eli tulemme kuvaamaan tutkittavien kommentit mahdollisimman alkuperäisessä muodossa. (Virtanen 2006, 169.) Tämä näkyy tutkimuksessamme esimerkiksi sitaattilainauksilla eli perustelemme tuloksemme esittelemällä aineistoamme muokkaamattomana. Tämä lisää myös tutkimuksemme luotettavuutta. Joitakin kommentteja on voitu lyhentää tai leikata, mutta siten, että sisältö tai sanoma ei muutu.

5.2 Aineiston keruu

Halusimme tutkia esiintyykö verkossa vanhempien toimesta huolta lapsen yksinäisyydestä ja millaista huoli on. Teimme näiden pohjalta tietoisien ja tarkoituksenmukaisen ratkaisun käyttää valmiita dokumentteja aineistona.

Keskustelupalstat ovat yleistyneet 2000-luvun aikana sosiaalisen median laajentuessa ja niitä käytetään yhä enemmän, kun etsitään vastauksia ongelmiin. Palstoille kirjoittajat valikoivat pääsääntöisesti eri aihepiireistä omaa aihetta parhaiten kuvaavan tai aloittavat kokonaan uuden viestiketjun. Kirjoittaja voi keskustelupalstasta riippuen pysyä täysin anonyyminä tai vaihtoehtoisesti kirjoittaa oman nimimerkkinsä turvin. Yksityisyyden säilytys on lähinnä kirjoittajasta kiinni, jos hän haluaa henkilöllisyytensä paljastaa, on sekin mahdollista. Useat keskustelupalstat käyttävät myös sivustolle kirjautumista käyttäjänimen ja salasanan kautta, jotta varmistetaan kommenttien asiallisuus ja tarvittaessa myös yksityisyys. Suurin osa viestiketjuista on avoimia kaikille: niitä voi etsiä hakurobotin avulla ja lukea, niille voi myös kommentoida anonyyminä tai vierailijana. Hyvin arkaluontoiset viestiketjut on saatettu salata vierailijoilta, jolloin vain tietynlaiset käyttäjät pääsevät lukemaan ja kommentoimaan. (Valli & Perkkilä 2015, 119–120.)

Keräämässämme tutkimusaineistossa ei käsitelty lasten digitaalisten pelien pelaamisesta johtuvaa yksinäisyyttä. Lasten peliriippuvuus on yhä yleisempää, joka on johtanut siihen, että lapsella ei ole aikaa tai halua ylläpitää sosiaalisia suhteita (De Simone 2014, 1). Useat keskustelupalstojen kommentit kä-

sittelivät voimakkaasti kiusaamisesta johtuvaa yksinäisyyttä. Teimme tietoisin valinnan rajaamalla sen tyyppiset kommentit pois, sillä tutkimuksemme ei käsittele kiusaamista. Käsittelimme lyhyesti kiusaamisen ja torjutuksi tulemisen eroa kappaleessa 2.2 Yksinäinen lapsi. Rajaus vaikutti kuitenkin aineistomme ikään. Käyttämämme kommentit on julkaistu vuosina 2002–2012. Uudemmat kommentit käsittelivät laajalti juuri kiusaamisesta johtuvaa yksinäisyyttä.

Käyttämällä hakurobottina Googlea huomasimme, että tutkimuksemme aihe on melko yleinen ilmiö. Hakukenttiin kirjoittamalla ”yksinäinen lapsi keskustelu” löytyi 158 000 sivua, jotka sisälsivät nämä hakusanat. Hakusanoilla ”yksin viihtyvä lapsi” löytyi 119 000 hakusanat sisältävää sivua. Valitsimme hakukoneen tarjoamista vaihtoehdoista neljä tunnettua keskustelupalstaa, joista keräsimme tutkimusaineiston. Kokeilimme useita eri hakusanavaihtoehtoja ennen kuin päädyimme edellä mainittuihin kahteen. Hakusana ”keskustelu” auttoi johdattamaan meidät nimenomaan keskustelupalstojen viestiketjuihin ja sitä kautta tarkoituksen mukaiseen aineistoon. Pelkällä ”yksinäinen lapsi” tai ”lapsen yksinäisyys” hakusanalla löytyy paljon erilaisia tukisivuja vanhemmille sekä useita lehtiartikkeleja. Edellisessä lauseessa mainituilla hakusanoilla löytyy myös samoja viestiketjuja kuin tutkimukseen valituilla hakusanoilla.

Aineisto tulee keräämisen jälkeen muuttaa tutkittavaan muotoon. Vaikka oma aineistomme on kirjallista, täytyi sitäkin muokata analyysiä varten. (Silvas-ti 2014, 37.) Näin ollen säännönmukaisuuksien etsiminen on analyysivaiheessa helpompaa. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että viestiketjuista poimittiin halutut kommentit, joita saatettiin leikata tai lyhentää tutkimuskysymyksen näkökulmasta merkittävällä tavalla. Yhteensä tutkimusaineistoa kertyi noin 30 sivun verran, kun ne siirrettiin tekstinkäsittelyohjelmaan. Viestiketjuja oli yhteensä 11, joista tutkimukseen valikoitui yhteensä 44 kommenttia. Näistä 34 kommenttia vaikuttivat lopullisiin tuloksiin. Osa kommentteista oli saman kirjoittajan ja osa uuden kirjoittajan.

Digitaalinen ja sosiaalinen media ovat mahdollistaneet ihmisten välisen vuorovaikutuksen aikaan tai paikkaan katsomatta. Digitaalinen viestintä on helppoa, kun sitä voi tehdä esimerkiksi oman puhelimen tai muun älylaitteen

välityksellä. Median tuottamat erilaiset ja jatkuvasti muuttuvat sisällöt johtavat ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja osallistumiseen. Tekstit, kuvat ja videot ovat sosiaalisia ja kulttuurisia tapoja rakentaa merkityksiä erilaisissa tilanteissa. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014, 12–13.)

Digitaaliset aineistot voivat poiketa toisistaan hyvin paljon sen suhteen, miten vuorovaikutteisia ne ovat. Tutkimusaineistona digitaalisen vuorovaikutuksen eri muodot ovat otollisia, koska aineistoa on paljon saatavilla ja suhteellisen helposti. Aineistoissa on eroja niiden avoimuuden suhteen. Osa sivustoista voi vaatia rekisteröitymistä tai olla kokonaan yksityisiä. Suurin osa esimerkiksi keskustelupalstoista ja blogeista on kuitenkin vapaasti kaikkien käyttäjien luettavissa. Se miten vuorovaikutteisesta toiminnasta on kyse, riippuu yleensä siitä, millainen sivusto tai aihe on kyseessä. Blogiteksteihin lukija voi yleensä kommentoida ja antaa palautetta, mutta vuorovaikutus ei ole niin selkeää kuin keskustelupalstoilla. Puhutaan siis kirjoittajan ja vastaanottajan välisestä suhteesta. (Helasvuo ym. 2014, 21–22.)

Keskustelupalstoilla kirjoittaminen on matalan kynnyksen vuorovaikutamista, koska siinä toimitaan kasvottomana. Kirjoittaja ei paljasta itsestään muuta kuin sen, mitä kommentissaan kertoo. Ilmeet, eleet ja tunteet jäävät lukijalta täysin pimentoon. Siksi verkkokeskustelut voivat olla joskus hyvinkin kärkkäitä ja mielipiteitä herättäviä, sillä väärinymmärryksiltä ei vältytä. Huomasimme tämän myös itse omassa aineistossamme. Osa kommentin jättäneistä kommentoi toisten puheenvuoroja hyvin negatiivissävytteisesti. Toisaalta anonymiteetti antaa kuitenkin kirjoittajalle mahdollisuuden kertoa hyvinkin henkilökohtaisia asioita elämästään, kuten lapsensa yksinäisyydestä ja hakea vertaistukea muilta lukijoilta. Keskustelupalsta voi olla kirjoittajalle yksi tärkeä verkko yhteisö, jonka jäsen tämä on. (Tanskanen 2014, 51–53.)

Keskustelupalstojen yhteisöpiirteisiin voidaan Tanskanen (2014, 53–54) mukaan lukea kolme osa-aluetta: sosiaalisuus, tuen osoittaminen ja identiteetti. Säännöllisesti sivustoa käyttävät ja aktiivisesti kommentoivat kuuluvat osaksi niin sanottua ydinjoukkoa. Pitkään kirjoittaneelle joukolle voi muodostua yhteinen historia, joka muovaa ryhmän arvoja ja normeja ja sitä kautta yksittäisen

käyttäjän identiteettiä. Tässä tutkimuksessa on vaikea sanoa tapahtuiko käyttämässämme keskusteluissa edellä mainittua, sillä useat jättivät kommentin ilman nimimerkkiä. Solidaarisuuden ja empatian osoittaminen on usein aidompaa niissä ryhmissä, jotka ovat kirjoittaneet pitkään. On kuitenkin myös yksittäisiä keskustelupalstoille kirjoittajia, jotka hakevat sen hetkiseen elämäntilanteeseen neuvoa. Usein keskustelupalstoilta haetaan nimenomaan vertaistukea ja samankaltaisia kokemuksia erilaisista omaa elämää kohdanneista vastoinkäymisistä.

5.3 Aineiston analyysi

Tämän laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmäksi sopii parhaiten sisällönanalyysi ja sitä tukemaan diskurssianalyysi. Nämä analyysit toimivat tekstimuotoisen aineiston tutkimisessa. Tutkijoina koemme eettisenä haasteena kommenttien totuudenmukaisen tulkinnan sekä kirjoittajien anonyymiyden. Internetistä löytyvät kommentit saattavat olla keksittyjä ja totuus pohjaa vailla. Valitessamme aineistoa olimme kuitenkin tietoisia tästä. Tutkijoina meidän on oltava kriittisiä ja pyrittävä löytämään tutkimuskysymykseemme parhaiten vastaavat kommentit, joiden oletetaan olevan lähtökohtaisesti totuudenmukaisia. Suhtautumalla kommentteihin objektiivisesti, pystymme löytämään niistä toistuvia teemoja ja yhtäläisyyksiä. Kommenttien totuudenmukaisuus ei siis ole tässä tutkimuksessa olennaista, vaikka tutkijoina tiedostamme valmiin verkkoaineiston käytön riskin.

Sisällönanalyysin tavoitteena on löytää aineistosta toimintatapoja, samankaltaisuuksia ja eroja. Analyysin kuluessa pyritään tunnistamaan eri ilmiöitä ja erittelemään niitä (Silvasti 2014, 37). Tämän avulla voidaan tarkastella myös kirjoitettua tekstiä ja tarkastella asioiden ja tapahtumien merkityksiä sekä mahdollisia seuraamuksia. Laadullisessa aineistossa sisällönanalyysin avulla voidaan kuvailla ja saada selville ilmiöiden suhteet. Sisällönanalyysi mahdollistaa myös systemaattisen analysoinnin. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 21.)

Tässä tutkimuksessa toteutetaan siis aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jonka perusteella saadaan selville kuinka ilmiötä kuvaillaan. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa annetaan aineiston kertoa, mitä se pitää sisällään ja sen jälkeen muodostetaan teoria sen pohjalta. (Virtanen 2006, 98.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ei siis perustu valmiiseen teoriaan. Tämä valinta tukee tutkimustamme parhaiten, sillä aineiston keruussa ei ollut vielä varmuutta millaisia tuloksia tulisimme saamaan. (Eskola 2010, 182.) Käyttämällä valmiiksi kirjallisessa muodossa olevaa aineistoa vältyimme litteroinnilta ja pystyimme lukemaan suoraan vanhempien ajatuksia tekstimuodossa. Analyysin *ensimmäinen vaihe* alkoi siitä, että luimme viestiketjuja ja yksittäisiä kommentteja useaan kertaan läpi ja alleviivasimme lauseita ja sanavalintoja, jotka viittasivat tutkimusaiheeseemme. Kirjasimme myös sivun laiduille erillisiä kommentteja ja huomioita, mitä aihepiirejä vanhempien huolenaiheet käsittelivät. *Toinen vaihe* oli tutkimuskysymyksen muokkaaminen ensimmäisessä vaiheessa luettujen viestiketjujen perusteella.

Kolmas vaihe aineiston analyysissa oli aineiston pelkistäminen eli redusointi. Poistimme tekstistä kaikki tutkimuksemme kannalta epäolennaisen ja poimimme ainoastaan tutkimuskysymyksiin vastaavat tekstinosat talteen. Eli karsimme 30 sivun aineistosta kaiken ylimääräisen ja valitsimme viestiketjuista ainoastaan kommentteja tai lauseita, jotka vastasivat parhaiten tutkimuskysymykseemme. Tällä tavalla haluttuihin kohtiin on helppo palata tutkimuksen edetessä. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 110.)

Neljäs vaihe, koodaaminen, oli löydetyn aineiston purkamista osiin ja osien luokittelua. Koodatessa etsimme aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta yhteisiä tekijöitä eli koodeja. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin koodaamisessa tarkoituksena on koodata tutkimuskysymysten näkökulmasta katsottuna olennaiset asiat. Tarkoituksena on tuottaa vapaasti monia eri luokkia ja tunnistaa sitä kautta niiden ominaisuuksia. Induktiivisessa lähestymistavassa, jota me noudatimme, aineistossa esiintyviä pieniä asioita (koodeja) yhdistellään suuremmiksi kokonaisuuksiksi, jonka kautta voidaan luoda yleistäviä kokonaisuuksia. (Silvasti 2014, 38–40.) Tämän analyysivaiheen käsitelimme hyvin pin-

nallisesti merkitsemällä tekstistä toistuvia vanhempien huolenaiheita tai samankaltaisia kokemuksia.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä koodaamista seuraa teemoittelu eli *viides vaihe*. Teema on koodia laajempi aineistosta löytyvä yhtenäinen aihepiiri. Emme enää purkaneet aineistoa osiin vaan loimme sen yhtenäiseksi, uutta informaatiota antaviksi kokonaisuuksiksi eli teemoiksi. Koska teemat koostuvat usein monista eri informanteista, meidän tutkimuksessamme nimimerkeistä, on olennaista, että jokaisen antama tieto näkyy teemassa. Tuloksissa onkin useita tekstisitaatteja, joissa näkyy kyseisen kommentin jättäneen henkilön nimimerkki ja julkaisupäivämäärä.

Jos tässä vaiheessa havaitaan, että aineistosta nousee esiin teemoja, joihin ei ole tutkimuskysymyksissä varauduttu, on vielä mahdollista muokata kysymyksiä aineiston näyttämään suuntaan. (Silvasti 2014, 44–45.) Tässä tutkimuksessa muokkaisimme tutkimuskysymyksiämme useamman kerran. Lopulta päädyimme poistamaan muut tutkimuskysymykset ja jättämään vain yhden, joka antoi mielestämme jo yksinään laadukkaita vastauksia. Pyrimme asettelemaan sen sosiaalisen konstruktionismin mukaiseen muotoon, jonka avulla saimme selville millaisia lapsen yksinäisyyttä ja yksinviihtymistä koskevia huolia vanhemmat esittävät verkkokeskusteluissa. (Virtanen 2006, 119.) Eli halusimme, että teemamme vastaavat asetettuun tutkimuskysymykseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 229–230.)

Tässä tutkimuksessa pyrimme siis luomaan teemoja eri huolenaiheista, joita vanhemmilla omasta lapsestaan on. Kun samaa aihetta koskevat kommentit saatiin koottua yhteen ryhmään, pystyimme hahmottamaan paremmin kirjoittajien välisiä eroavaisuuksia esimerkiksi siitä, miten he käsittelevät lapsen yksinäisyyttä tai yksin viihtymistä. Tämän jälkeen pystyimme kokoamaan päätulokset ja pohdinnan.

6 LAPSEN YKSINÄISYYTTÄ KOSKEVA HUOLI VERKKOKESKUSTELUISSA

Keskustelupalstoille kommentoineet vanhemmat ovat tehneet huolestaan konkreettisen kirjoittamalla havainnoistaan. Mitä tarkemmin vanhemmat pystyvät kuvaamaan ja jäsentämään lapsen kohdistuvaa huolta sitä paremmin huolen tason pystyy määrittelemään. Huolen tasoa voi tarkastella esimerkiksi Huolen vyöhykkeistön avulla joka kehitettiin Stakesin Palmuke-projektissa (Arnkil, Eriksson & Arnkil 2000). Harmaan vyöhykkeen huolesta puhuttaessa, vanhemmat kokevat omien voimavarojen vähentyvän ja omien auttamismahdollisuuksien heikkenevän. Keskustelupalstoille kirjoittaneista vanhemmista suuri osa kuuluu harmaata vyöhykettä edeltäviin huolen tasoihin 2-3 pieni huoli tai jo harmaaseen vyöhykkeeseen, jossa huolen määrä on selkeästi lisääntynyt.

Tässä tutkimuksessa huoli nähdään konkreettisenä, koska siitä on kerrottu muille kirjoittamalla ja jäsentämällä omia tuntemuksia. Jokaisen vanhemman huoli on subjektiivinen kokemus, johon ovat vaikuttaneet eri ympäristö- ja tunnetekijät. Vanhempien kokemaa huolta ei voi arvottaa sen perusteella, mitä he kertovat keskustelupalstoilla, mutta sen voi kategorisoida teeman mukaan. Huoli voi syntyä esimerkiksi kaverien vähäisestä määrästä johtuen tai lapsen omasta halustaan olla yksin. Tämän tutkimuksen aineistossa kuvattiin eri näkökulmista millaista huolta lapsen yksinäisyys vanhemmissa herättää.

Tulokset on jäsenelty vastaamaan tutkimuskysymyksen aineistosta löytyvien teemojen mukaan. Keskustelupalstoilta poimitut kommentit on teemoiteltu niiden sisältöjen perusteella luokkiin, jotka kertovat miten lasta tai tilannetta kuvataan kommentissa. Osa kommentista sopi useampaan eri luokkaan. Kommenttien perässä näkyy kirjoittajan nimimerkki ja julkaisupäivämäärä. Viimeisessä kappaleessa kuvaamme kommentissa ilmenneitä ratkaisuehdotuksia. Ne eivät varsinaisesti liity tutkimuskysymykseemme, mutta halusimme tuoda ne myös esille, sillä ne olivat iso osa viestiketjuja. Saatuja tuloksia kuvataan taulukon muodossa (taulukko 1), jossa ilmoitetaan, kuinka monta kertaa

vanhempi on kommentissaan ilmaissut huolensa eri teemoihin liittyen. Kommentteihin merkityt kursiivit merkitsevät kohtia, jotka kuvaavat suoraan taulukon teemoja. Kursiivit eivät siis ole alun perin olleet kommentteissa.

TAULUKKO 1. Vanhempien huolenaiheiden kuvaukset teemoittain.

Teema	Yläluokat	Alaluokat	Mainittujen kommenttien määrä
Kuvaus lapsesta			yht. 15
	Yksinäisyyden piirteet		9
		Yksinäisyys	4
		Yksinolo	5
	Erilaisuuden piirteet		6
Kuvaus ympäristöstä			yht. 21
	Lähiyhteisö		7
	Lapsi lähiyhteisön kuvaamana		6
	Lapsen ja lähiyhteisön suhde		8
Kuvaus vanhempien reaktioista	Vanhempien reaktiot		yht. 7
Kuvaus ratkaisuehdotuksista	Ratkaisuehdotukset		yht. 8
		Tee asialle jotakin	4
		Anna lapsen olla oma itsensä	4
Käytettyjä kommentteja			34

Tutkimuksemme keskeisiksi tuloksiksi muodostuivat aineistolähtöisen sisälönanalyysin avulla löydetyt neljä eri teemaa: lapsen kuvaus, ympäristön kuvaus, vanhempien reaktioiden kuvaus sekä ratkaisuehdotuksien kuvaus. Teemojen sisällä syntyi seitsemän eri luokkaa: yksinäisyyden piirteet, erilaisuuden piirteet, lähiyhteisön kuvaus, lähiyhteisö kuvaa lasta, lapsen ja lähiyhteisön suhde, vanhempien reaktiot ja ratkaisuehdotukset (Taulukko 1). Aineistosta ilmeni, että *teemoista suurin* oli kuvaus ympäristöstä. *Toiseksi* suurin oli kuvaus lapsesta, *kolmanneksi* kuvaus ratkaisuehdotuksista ja pienin eli *neljänneksi* suurin oli kuvaus vanhempien reaktioista. Kommentit jakaantuvat kuitenkin melko tasaisesti seitsemän eri luokan välillä. Luokkien suuruuserot vaihtelivat vain yhdestä kolmeen kommenttiin. *Suurin* oli lapsen yksinäisyyden kuvaus.

Lapsen ja lähiyhteisön suhde sekä ratkaisuehdotukset muodostavat yhdessä *toiseksi suurimman* luokaksi. Myös ratkaisuehdotukset jakaantuivat kahtia. Puolet kommentin jättäneistä neuvoi vanhempia puuttumaan lapsen yksinäisyyteen ja toinen puoli koki, että lapsen tulisi voida olla oma itsensä. *Kolmanneksi suurin* oli lähiyhteisön kuvaus ja vanhempien reaktiot. *Neljänneksi suurin* eli pienin luokka oli erilaisuus sekä lähiyhteisön kuvaukset lapsesta.

6.1 Kuvaukset lapsesta

6.1.1 Yksinäisen lapsen piirteet

Yksi aineistosta noussut teema oli kuvaus lapsesta. Kuvailut yksinäisen lapsen piirteistä jakaantuvat kahtia. Osa kommentin jättäneistä kuvaa yksinäistä lasta, osa yksin viihtyvää lasta. Yksinäisellä ei ole kavereita – koulussa lapsi menee joukon jatkona, vaihtaa seuraa useasti tai on kokonaan yksin tai jää ulkopuolelle. Yksinäisyyttä koetaan varsinkin vapaa-ajalla, kun ikätovereiden seuraa ei ole ollenkaan. Kotona lapset lukevat, ovat Internetissä tai tekevät muita asioita, mitä voi tehdä yksin. Eräs vanhempi kuvaa lastaan ujoksi ja kiltiksi, toinen taas toteaa, että hänen lapsensa kiinnostuksen kohteet ovat erilaiset kuin muilla saman ikäisille. Suurin yhteinen tekijä on, ettei oman ikäisiä kavereita löydy. Eräs

vanhempi kuvailee, kuinka hänen lapsensa on itkenyt kaverittomuuden vuoksi. Vanhempi kokee, että joukon ulkopuolelle jättäminen on lapselle arka paikka. Lapsen kokema negatiivinen yksinäisyys näkyy lapsen jaksamisessa ja fyysisessä hyvinvoinnissa.

En oikein tiedä mitä puuhaa välituntisin. *Seurat tuntuu vaihtuvan ja välistä on yksinkin.* En kauheasti viitsi painostaa kyselemällä liikaa. Kotona *ei ole kavereita.* ("Vierailija" 30.8.2010.)

Lapsi *seilaa siellä täällä, eikä oikein tunnu ymmärtävän sosiaalisten kuvioiden päälle.* Ehkä *sosiaalisilta taidoiltaan hitaammin kehittyvä?* Tai sitten on *kiinnostuksenkohteiltaan niin erikoinen* että toiset ei jaksaa. En tiedä. ("Vierailija" 30.8.2010.)

Viimeksi eilen illalla nukkumaan mentyäni itki kun *ei ole kavereita.* Kyse omasta 7 vuotiaasta pojasta joka *ujo ja kiltti.* Viikonloput ja lomamatkat vaikeita kun *ei ole kavereita.* Koulussa *ilmeisesti menee muiden jatkona mutta kun kotona ei sitten ole ketään.* ("pojalla ei kavereita" 12.2.2012.)

Minun tyttäreni on *aika yksinäinen;* opettajansakin sanoi, että hän *seisoskelee välitunnit yksin koulun pihalla, kun muut leikkivät jotain yhdessä.* Hän ei ole kotona näyttänyt tunteitaan paljoa; olen kysellyt, viihtyykö koulussa, onko kavereita yms, mutta hän ei vastaile mielellään tällaisiin kysymyksiin. *Kotona hän lukee paljon, nettailee, kirjoittelee kirjekavereilleen yms.* ("äiskä" 10.5.2002.)

Kommenteista ilmenee, että yksin viihtyvää lasta kuvataan henkilöksi, joka kaipaakaan enemmän yksinoloa kuin seuraa. Hänen mielenkiinnon kohteensa ovat sellaisia, joita voi toteuttaa myös yksin. He ovat muista riippumattomia, itsenäisiä ja itseksensä viihtyviä lukutoukkia. Yhdessä kommentissa otetaan esille seu-

rallisuus. Lapsi pärjää sosiaalisissa tilanteissa, mutta ei vapaaehtoisesti hakeudu seuraan vaan viihtyy myös yksin. Useammassa kommentissa kuvaillaan, että lapsella on halutessaan seuraa ja hän viettää aikaa muiden lasten kanssa koulussa. Vapaa-ajalla lapsi hakeutuu omiin oloihinsa ja viihtyy parhaiten yksin. Lapsella voi siis olla sosiaalisia taitoja, mutta ei ole sosiaalinen. Moni vanhempi tiedostaa ja tunnistaa lapsensa vapaaehtoisen yksinäisyyden ja ymmärtää, ettei siinä ole mitään lapselle haitallista. Syy saattaa kuitenkin olla epäselvä ja vanhempi toivoo voivansa ymmärtää, auttaa ja tukea lastaan. Tilanteessa, jossa lapsi yksinkertaisesti ei tietoisesti hakeudu muiden seuraan vanhempien kannustuksesta huolimatta, hyväksytään, että lapsi viihtyy parhaiten yksin.

Kaikki ei ole yhtä seurallisia vaan osa kaipaa enemmän yksinoloa. Itsekin olen sellainen ja siksi ymmärrän poikaani. Jos omat mielenkiinnon kohteet on sellaisia että niitä voi toteuttaa parhaiten yksin, toinen on silloin ylimääräinen kuvioissa. Meidän luokalta elämässään pisimmälle päässeet olivat monet itsekseni viihtyviä lukutoukkia, jo koulu-aikoina itsenäisiä ja muista riippumattomia. ("Vierailija" 9.6.2010.)

Koulussa viihtyy pakosta jossain seurassa, kun ei ikäänkuin ole soveliaista olla yksin. Luulen että sosiaalinen paine ajaa seuraan enemmän kuin oma tahto. Sanoo et halua olla kotosalla, eikä halua muuta seuraa? ("Vierailija" 4.6.2010.)

Mulla oli ala-asteella kaveri, joka kyllä leikki ja jutteli meidän kanssa koulussa, muttei iltaisin, viikonloppuisin tai lomilla lähtenyt oikeastaan koskaan ulos meidän kanssa vaikka käytiin ovella kysymässä. Tykkäsi olla kotosalla, luki todella paljon kirjoja...ja nykyään on sekä lakimies että erikoislääkäri. ("Kowalski" 21.3.2010.)

kavereiden kanssa ja on suosittukin, mutta viikonloppuisin selvästi haluaa enemmän "vetäytyä". Ehkä kaipaa lepoa siitä viikon sosiaalisuudesta. ("Vierailija" 4.6.2010.)

Lainaus: Ei tuon ikäinen lapsi oikeasti halua nyhväätä kotona, jos kavereita on tarjolla. Hei, me ihmiset olemme erilaisia, ja toiset ihan oikeasti haluavat olla yksin mieluummin kuin yhdentekevien kavereiden kanssa. Minä olin sellainen lapsena ja olen sitä edelleen. Lapseni on aivan samanlainen, enkä ole siitä tippaakaan huolestunut enkä ole viemässä häntä psykologille, koska hän osaa olla toisten kanssa tarpeen tullen. Hän on siis sosiaalinen, mutta ei seurallinen. ("Vierailija" 9.6.2010.)

6.1.2 Erilaisuuden piirteet

Erilaisuuden piirteitä kuvattiin yhteensä 6 kommentissa. Lapsen erilaisuutta kuvataan kiinnostuksen kohteilla, luonteenpiirteillä sekä kavereiden vaihtumisella tai kaveriseuralla. Jo olemassa olevat kaverit herättävät osassa vanhemmista ihmetystä – miksi lapsi hakeutuu juuri tietynlaiseen seuraan. Eräs vanhempi kuvailee poikansa leikkivän vain vastakkaisen sukupuolen edustajien parissa. Hän myös toteaa, ettei pojalla ole paljoa kavereita, vaikka tämä antaa niin ymmärtää. Kommenteista ilmenee, että lapsen kaverisuhteet eivät ole monipuolisia tai pysyviä. Vanhemmat kuvailevat, että lapsi saattaa olla toisena päivänä toisen lapsen kaveri ja toisena toisen. Lapset vaihtavan usein kaveripiiriään tai välillä viihtyvät yksinään. Kaverisuhteet eivät siis ole kestäneet pitkempään tai muuttuneet läheisemmiksi. Eräs vanhempi kertoo, että muilla alueen lapsilla on paras ystävä ja pohtii lapsensa roolia kaveriporukoissa. Eräessä kommentissa mietitään johtuuko kaverisuhteiden tiheä vaihtuminen sosiaalisten suhteiden osaamattomuudesta tai kyvyttömyydestä. Yksi vanhemmista kuvaa lapsensa viettävän koulussa muiden kanssa aikaa sosiaalisen paineen vuoksi. Vapaa-ajallaan lapsi haluaa olla kotonaan ilman ikäistään seuraa. Lapsi

omaksuu siis yhteiskunnan odotukset koulussa ja käyttäytyy niin sanottujen normien mukaisesti, mutta vapaa-aikanaan käytös voi olla täysin erilaista.

Mullakin ekaluokkalainen poika ja olen välillä huolissani kaveriasioista. Mun *poika leikkii vaan tyttöjen kanssa.* ("Miili" 15.2.2012.)

En oikein tiedä mitä puuhaa välituntisin. *Seurat tuntuu vaihtuvan ja välistä on yksinkin.* ("Vierailija" 30.8.2010.)

Lapsi *seilaa siellä täällä, eikä oikein tunnu ymmärtävän sosiaalisten kuvioiden päälle. Ehkä sosiaalisilta taidoiltaan hitaammin kehittyvä? Tai sitten on kiinnostuksenkohteiltaan niin erikoinen että toiset ei jaksaa.* En tiedä. ("Vierailija" 30.8.2010.)

Koulussa *viihtyy pakosta* jossain seurassa, kun ei ikäänkuin ole soveliasta olla yksin. Luulen että *sosiaalinen paine ajaa seuraan enemmän kuin oma tahto. Sanoo et halua olla kotosalla, eikä halua muuta seuraa?* Tällainen on aina ollu, mitä mieltä ootte? Itteä vähän mietityttää. ("Vierailija" 4.6.2010.)

Kommenteissa lapsen kuvataan olevan erilainen kiinnostuksenkohteissaan, puheissaan ja toiminnoissaan kuin muut ikäisensä. Eräessä kommentissa vanhempi kuvaa lapsen olevan ulkonäöllisesti tavallinen ja toteaa, että ikätoverit eivät halua olla lapsen kanssa, koska hänellä on erilaiset jutut. Toinen vanhempi taas toteaa, ettei lapsi ole lahjakas ja häntä ei kiinnosta ikätovereiden seura, koska ei koe samankaltaisuutta heidän kanssaan. Tämä on johtanut myös siihen, että lapsesta tulee ujo heidän seurassaan. Erilaisuutta ilmenee aineiston mukaan myös, kun vanhemmat vertaavat lapsensa käytöstä muihin ikätovereihin. Äärimmäisissä tapauksissa lapsen yksin viihtymistä saatetaan alkaa pitäämään niin normaalista poikkeavana, että se pyritään diagnosoida erikseen. Yh-

dessä kommentissa vanhempi kertoo, että diagnoosia ei saatu, sillä tulokset ovat kehityksen näkökulmasta normaalit.

Toiset ei halua häntä porukkaan. *On ilmeisesti jotenkin niin erilainen jutuissaan tai muuten että ajetaan pois varsin suorasanaisesti ja jopa väkivaltaisesti.* ("Vierailija" 8.8.2010.)

ei ole mikään erityislahjakkuus. Ikätovereiden seura ei vaan kiinnosta juuri lainkaan. On myös heidän seurassaan ujo, koska jutut ei oikein käy ykseen. ("Vierailija" 8.8.2010.)

Hänet on tutkittu viimeisen vuoden aikana perinpohjaisesti, koska koulu ei suju. *Koulu sosiaalisena ympäristönä ei hänelle vaan sovi, tai koulujärjestelmä tällaisena ei sovi häneen. Tuloksena mm asperger- piirteet, mutta ei niin paljon että saataisiin sydrooman diagnoosia.* ("Vierailija" 8.8.2010.)

6.2 Kuvaukset ympäristöstä

6.2.1 Lähiyhteisö

Kommenteista nousee esille, millaista ihmistä pidetään normaalina nyky-yhteiskunnassa ja miten lähiyhteisö kohtelee yksinäistä lasta. Yhdessä vanhemman kommentissa sosiaalisuus kuvataan yhteisön asettamana pakkona, jota on opetettu väkisin hänen lapsensa luokassa negatiivisin seurauksin. Kirjoittajan mukaan yhteisön koetaan ihannoivan sosiaalisia, äänekkäitä ja itsensä esille tuovia persoonia eikä arvostavan rauhallisia ja hiljaisia yksilöitä. Osa kommentoijista suhtautuu yhteiskunnan sosiaalisten suhteiden luomaan painostukseen hyvin kärkkäästi ja kokee, että tällaisella painostuksella voi olla lapsen persoonaan ja käytökseen negatiivinen vaikutus. Yhteiskunnassa kuvataan vallitsevan jonkinlainen käsitys siitä, millaisia ihmisiä työelämään halutaan ja

millaiset jäävät järjestelmän ulkopuolelle. Lapset, jotka sopeutuvat helposti ryhmään ja viettävät aikaa ikätoveriensä kanssa, kuvataan lapsiksi, joilla ei ole yhteiskunnan mukaan hätää. Lapset, jotka jäävät helpommin syrjään tai viihtyvät omassa seurassaan, aiheuttavat kuvauksen mukaan yhteiskunnassa ja koulujärjestelmässä huolta. Osasta kommenteista käy ilmi, etteivät vanhemmat itse koe asiaa näin.

Opetetaan väkisin sosiaalisuutta. Poikani luokalla oli poikani lisäksi 2 muuta ns. *syrjittyä* lasta. Näiden kahden vanhemmat halusivat väkisin, ettei heidän lasta kiusattaisi ja sosiaalistivat ja lahjoivatkin kavereita yms. Asiassa kävi niin, että nämä 2 joutuivat työmuuraisiksi. Eli heille tehetyttiin kaikki paska ja toisten kiusaaminen, ettei heitä kiusattaisi. He alistuivat kaikkeen, että he saisivat roikua porukan liepeillä. ("Vierailija" 8.8.2010.)

sosiaalisuutta ja sellaiset "päällepäsmärit", kovaääniset itsensä esille tuoja-lapset ovat ns. normaaleja. Tämä johtuu siitä, että näitä piirteitä arvostetaan tänä päivänä työelämässä. Jos joku on rauhallinen, hiljainen, filosofoija, hänessä on mukaan heti jotain vikaa. Niin kuin tässäkin ketjussa joku aikaisemmin jo kehotti viemään psykologille. Jos lapsi on normaalista perheestä, kyllä hän voi olla ihan niin hiljainen ja oma persoonansa kuin haluaa. Kannattaako tehdä ongelmaa asiasta, jota ei ole? ("Vierailija" 9.6.2010.)

Yhteisö yrittää muuttaa nämä persoonat vastoin heidän omaa tahtoaan tai jättää hänet yhteisön ulkopuolelle. Yhteisön kuvataan kehottavan yksinäisen lapsen viemistä psykologille eli lapsen rauhallinen ja hiljainen persoonallisuus halutaan muuttaa. Lapsen lähiyhteisö kuvaillaan siis negatiivisin sanoin. Yhteisön ei koeta välittävän eikä auttavan yksinäistä lasta tarpeeksi. Eräs vanhempi toteaa, ettei opettaja ole kommentoinut lapsen yksinäisyyteen mitään, vaikka häneltä on kysytty asiasta. Toinen kertoo, että lapsen yksinäisyydestä valitetaan van-

hemmälle ja lasta pidetään vaikeana. Syrjiminen/Syrjitty mainitaan useammissa kommentissa. Yhteisön kuvaillaan siis jättävän lapsi ulkopuolelle. Osa vanhemmista kirjoittaa koulun painostavan sosiaalisten suhteiden muodostamiseen ja kehottavan myös vanhempia kiinnittämään asiaan huomiota, jos niitä ei synny luonnostaan. Opettaja tai muun tahon kuvataan ohjeistavan vanhempia tekemän lapsen yksin viihtymiselle jotakin; olemaan yhteydessä psykologiin tai viemään lapsi tutkimuksiin.

Miksi kukaan ei välitä yksinäisestä lapsesta/nuoresta? Jotkut koululaiset ovat päivästä toiseen ja viikosta toiseen ja vuodesta toiseen yksin, eikä kukaan tunnu välittävän. ("Haluaisin auttaa" 10.5.2002.)

Ja *valitetaan* mulle siitä. Mitä ihmettä minä äitinä sille voin. Kaikkeeni olen pojan seuraelämän eteen tehnyt ja yrittänyt, ilman tulosta. Harmittaa kun *lasta pidetään tahallaan vaikeana*, vaikka itse ymmärrän ettei hän ole tahallaan erilainen. Huomaa sen jo itsekkin ettei ole kuten ikäisensä. ("Vierailija AP" 8.8.2010.)

Olen ylpeä työstäni kun *ei ole muuttanut itseään muidenlaiseksi vastoin omaa tahtoaan*, mutta ei se helppoa ole olla omanlaisena ja vielä *yksin*. ("Itku" 18.9.2012.)

Lainaus: ja erilaisuushan on huono asia, niinkö? Luultavimmin 6 luokkalaisen mielestä, jos hän alkaa jotain ystävää syrjimään. ("vieras" 18.9.2012)

tammikuussa oli koulussa kevään keskustelu ja asiasta kysyin opettajalta joka *ei kommentoinut siihen mitenkään*. Harkitsen jopa muuttoa jos kavereita löytyisi.. yritän keksiä viikonlopuille aina jotain kivaa

tekemistä jotta asia ei olisi pojan mielessä jatkuvasti... ("pojalla ei kavereita" 12.2.2012.)

6.2.2 Lapsi lähiyhteisön kuvaamana

Lähiyhteisö kuvaa kommenttien mukaan lasta melko negatiivissävytteisesti. Kuitenkin esimerkiksi yksinäisten lasten opettajat ovat kuvailleet oppilasta eri tavoin. Eräs vanhempi kirjoitti, että hänen poikansa opettaja uskoo pojan olevan liian kehittynyt ikätovereihinsa nähden ja puhuvan liian monimutkaisesti luokkakavereilleen. Lasta ei siis pidetä samanlaisena kuin ikätovereitaan. Toisen lapsen opettaja oli kertonut vanhemmalle huomanneensa oppilaan yksinäisyyden, sillä tämä seisoskelee välitunneilla lähinnä itseksensä. Eräs kommentin jättänyt toteaa, ettei kukaan yksinäinen voi olla onnellinen. Yksinäisyyttä tai yksinoloa ei siis nähdä positiivisena asiana.

Pojan opettaja oli sitä mieltä että poika on *liian kehittynyt ikätovereidensa seuraan, hän joutuu kuulema monesti selittämään sanoja joita poika käyttää* kun muut eivät ymmärrä (liian monimutkaisia). ("AP" 21.3.2010.)

Minun tyttäreni on aika yksinäinen; *opettajansakin sanoi, että hän seisoskelee välitunnit yksin koulun pihalla, kun muut leikkivät jotain yhdessä.* ("äiskä" 10.5.2002.)

Miksi kukaan ei välitä yksinäisestä lapsesta/nuoresta? Jotkut koululaiset ovat päivästä toiseen ja viikosta toiseen ja vuodesta toiseen yksin, eikä kukaan tunnu välittävän. *Yksinäinen ihminen ei voi olla kovin onnellinen.* ("Haluaisin auttaa" 10.5.2002.)

Opettajien kuvaillaan suhtautuvan oppilaaseen myös negatiivisesti. Lasta on pidetty outona, kelvottomana ja joukkoon kuulumattomana. Lapsen yksinäisyyttä pidetään haasteellisena, epänormaalina ja lasta on kuvattu vanhemmille

vaikeaksi persoonaksi. Oppilaan persoonaan toivotaan muutosta. Lähiyhteisö pitää lasta erilaisena ja epänormaalina yksilönä, joka ei ole kuten muut yhteisön jäsenet. Kommentit ilmaisevat yhteisön suhtautuvan siis myös ajoittain negatiivisesti yksinäiseen lapseen. Yksilön pitäisi sulautua massaan ja olla keskiverto, eikä saisi erottua muista. Joku kommentin jättänyt kuvailee yksinäisiä friikeiksi, jotka voivat kuitenkin menestyä elämässään. Vanhemmat kuvaavat, että yhteisö luokitellee lapsen ominaisuuksiensa vuoksi negatiivisella tavalla.

*Jos uusikin opettaja taas pitää lasta outona ja kelvottomana? Kun ei su-
laudu tähän massaan ja ole keskimääräinen? Olen kyllästynyt tähän ta-
sapäistämiseen kun kaikkien pitäis mennä keskiviivalla tai on vääränlai-
nen. Itse rakastamme fiksua poikaamme yli kaiken, maailmalle hän
vain on liian erilainen. t. ap ("Vierailija AP" 8.8.2010.)*

*Ja valitetaan mulle siitä. Mitä ihmettä minä äitinä sille voin. Kaikke-
ni olen pojan seuraelämän eteen tehnyt ja yrittänyt, ilman tulosta.
Harmittaa kun lasta pidetään tahallaan vaikeana, vaikka itse ymmär-
rän ettei hän ole tahallaan erilainen. ("Vierailija AP" 8.8.2010.)*

*maailmalta löytyy vaikka kuinka paljon näitä friikkejä, jotka ovat
menestyneet elämässä loistavasti. Nykyään kuulee sanottavan, että
asiantuntemusta ei enää arvosteta, vaan että sosiaalisuus on kaiken
a ja o. Väärin! Myös silkalla asiantuntemuksella ja omaperäisellä
ajattelulla voi päästä pitkälle. ("Vierailija" 9.8.2010.)*

6.2.3 Lapsen ja lähiyhteisön suhde

Lapset reagoivat sosiaalisuuteen ajoittain negatiivisesti, mikä haittaa hänen ja yhteisön välistä suhdetta. Myös sosiaalisten suhteiden vähäisyys estää suhteen kehittymisen positiiviseen suuntaan. Yksin viihtyjä kokee itsellensä liialliset vertaissuhteet ahdistaviksi ja reagoi niihin voimakkaasti. Tuolloin lapsen käytös

voi muuttua ei-toivottuun suuntaan eikä se edistä sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä tai laadukkuutta. Koulussa on ilmennyt erään vanhemman mukaan fyysisiä konfliktitilanteita ja lapsen käytös on muuttunut levottomaksi. Vanhemmat kuvaavat, että muut ikätovereiden eivät halua yksinäistä lasta mukaan ja hänet ajetaan pois joko sanallisesti tai väkivaltaa käyttäen. Eräs vanhempi kertoo, että hänen lapselleen pyöritellään silmiä eikä kukaan halua olla hänen parinsa. Lapsen asemaa mahdollisissa kaveriporukoissa kuvataan ylimääräiseksi; "kolmanneksi pyöräksi" tai "joukon jatkoksi".

kokee sen lähinnä rasittavaksi, kuten kaikki sosiaaliset suhteet. Koulussakin menee hommat tappeluleikeiksi ja painintapaiseksi, josta tulee sanomista. Ihan kuin ei osaisi olla muiden kanssa, tai sitten stressaantuu tästä sosiaalisesta velvoitteesta niin että vain riehuu. ("Vierailija" 4.6.2010.)

Toiset ei halua häntä porukkaan. On ilmeisesti jotenkin niin erilainen jutuissaan tai muuten että ajetaan pois varsin suorasanaisesti ja jopa väkivaltaisesti. ("Vierailija" 8.8.2010.)

Muilla tytöillä on semmosta selän kääntämistä ja silmien pyörittelyä. Hänen juttuja ei haluta kuunnella, eikä oteta mukaan juttuihin. Kukaan ei halua olla parina jne... ("Itku" 18.9.2012.)

Viimeksi eilen illalla nukkumaan mentyään itki kun ei ole kavereita. Kyse omasta 7 vuotiaasta pojasta joka ujo ja kiltti. Viikonloput ja lomamat vaikeita kun ei ole kavereita. Koulussa ilmeisesti menee muiden jatkona mutta kun kotona ei sitten ole ketään. ("pojalla ei kavereita" 12.2.2012.)

Seurat tuntuu vaihtuvan ja välistä on yksinkin. En kauheasti viitsi painostaa kyselemällä liikaa. Kotona ei ole kavereita. Tällä alueella

niin tytöillä kuin pojillakin on se bestis jo. Sitten *kolmannen pyörän osa ei aina ole niin helppo.* ("Vierailija" 30.8.2010.)

Yksinäisillä lapsilla on vain vähän kontakteja perheen ulkopuoliseen lähiyhteisöön. Eräs kommentin jättänyt pohtiikin, miksi yhteisö ei välitä ja auta yksinäistä. Osalla vanhemmista on tunne, että hänen lapsensa on yksin oman tilanteensa ja yksinäisyytensä kanssa. Myös syytä yksinäisyyteen haetaan ja esille tuodaan asuinpaikka, tuttavapiirin lapsettomuus ja ikätovereiden negatiivinen suhtautuminen. Eräs vanhempi kuvaa lapsensa sosiaalista elämää todella vähäiseksi ja rajoittuneeksi. Myös sana kaverittomuus mainitaan. Perheet, joilla ei ole lähipiirissä muita lapsia, tarjoavat lapselle aikuisten seuraa ja yrittävät korvata näin mahdollisten vertaissuhteiden puutteen. Lapsia kannustetaan kuitenkin osallistumaan yhteisön toimintaan harrastusten kautta sekä viettämään aikaa myös yksin.

Miksi kukaan ei välitä yksinäisestä lapsesta/nuoresta? Tuntuu tyhmältä pakottaa joitakin ottamaan joku kaverikseen, mutta kukaan ei silti saisi olla yksin. Eikä tuollaista syrjimistä ole vain ala- ja yläasteella, vaan myös esim. lukiossa. ("Haluaisin auttaa" 10.5.2002.)

Ei meilläkään ole ketään kaveria, kyllä ne kontaktit tulee harrastusten kautta muuna ajankohtana. *Asutaan maalla että täällä ei ole naapureissa lapsia* yms. serkut ovat sitten se kohde, että voi useamminkin halutessaan vieraillla, mutta *kaverikyläilyt ovat kyllä todella vähissä,* mutta meillä on paljon *harrastuksia* yksin ja koko perheen voimalla. ("Vieras" 12.2.2012.)

Olenkin jo huolissani kesästä, miten siitä selvitään? *Meillä ei sukulaisia, joiden luona voisi vieraillla, eikä ystäväilläni* (jotka asuvat kaukana ja todella kaukana) *ole lapsia.* Jää lapsen *sosiaalinen elämä kesällä todella todella rajoittuneeksi:* seurana vanhemmat ja muutamana päivänä

viikossa *harrastukset*. Lapsi itse kärsii tästä *kaverittomuudestaan*. ("Vierailija" 20.5.2009.)

6.3 Kuvaukset vanhempien reaktioista

Vanhemmat reagoivat lapsen kokemaan yksinäisyyteen eri tavoin. Osa keskustelupalstoille kommentoinut vanhempi kokee lapsen kokeman yksinäisyyden hyvin raskaasti ja on neuvoton, miten tilanteessa tulisi toimia. Vanhemmat tuntevat myös syyllisyyttä lapsen tilanteesta. Kommenteista ilmenee, että osa vanhemmista on viettänyt unettomia öitä ja kokee olonsa avuttomaksi, koska ei voi auttaa lastaan. He ovat myös huolestuneita lapsen sosiaalisesta elämästä. Eräs vanhempi kertoo joutuneensa rajoittamaan lapsensa yritystä saada itsellensä ikäistänsä seuraa, sillä hän ei halua lapsen kokevan jatkuvasti torjutuksi tulemista.

Vietän unettomia öitä lapseni yksinäisyyden takia. Monasti tyttö itkee aamuisin kun pitää mennä kouluun. Olo on niin avuton kun ei voi mitenkään auttaa. Ihan kamala tilanne. ("Itku" 18.9.2012.)

Olenkin jo *huolissani* kesästä, *miten siitä selvitään?* Meillä ei sukulaisia, joiden luona voisi vieraila, eikä ystävilläni (jotka asuvat kaukana ja todella kaukana) ole lapsia. *Jää lapsen sosiaalinen elämä kesällä todella todella rajoittuneeksi:* seurana vanhemmat ja muutamana päivänä viikossa *harrastukset*. Lapsi haluaisi kovasti soitella luokkakavereilleen ja pyytää leikkimään, mutta minun on *pakko rajoittaa* pyytämistä, sillä en voi antaa lapsen joka päivä tuloksetta soitella jollekkin. Lapsi itse kärsii tästä *kaverittomuudestaan*. Olen *yrittänyt kannustaa viihtymään yksinkin*, mutta vaikeaa se on. ("Vierailija" 20.5.2009.)

Vanhemmat pyrkivät myös luomaan tilanteita, jossa lapsi oppisi leikissä opittavia asioita. Vanhemmat kuvailevat pohtineensa hyvinkin äärimmäisiä ratkaisuja lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi. Useampi vanhempi on yrittänyt keksiä lapselleen tekemistä aikuisten kanssa sekä kannustanut viihtymään yksin. Yksi kommentin jättäneistä pohtii pitäisikö heidän perheensä muuttaa, jotta lapsi saisi kavereita. Tuolloin vanhempi miettii erilaisia ratkaisumahdollisuuksia, jotka voivat olla hyvinkin radikaaleja ja pohtii myös tulevaa. Tulevaisuus saattaa näyttäytyä masentavana ja lapsen tukeminen haastavana. Huoli saattaa olla suurempi myös vanhemmalla itsellään, jos tämä kokee huonoa omaatuntoa esimerkiksi sukulaisten tai ystäväperheiden vähäisyydestä. Vanhemmat ilmaisevat huolensa siitä, ettei heidän lähipiirissään ole lapsia, joiden kanssa lapsi voisi ystäväystyä.

Olemme huolestuneita, kun hän ei saa kavereita päiväkodissa. Yritän nyt houkutella poikaa yhä enemmän vastavuoroisiin leikkeihin, kuten lautapeleihin, legojen pariin ja pallopeleihin. ("Vierailija" 18.2.2010.)

Harkitsen jopa muuttoa jos kavereita löytyisi.. yritän keksiä viikonlopuille aina jotain kivaa tekemistä jotta asia ei olisi pojan mielessä jatkuvasti... ("pojalla ei kavereita" 12.2.2012.)

Eräs kommentin jättänyt vanhempi harmittelee, että hänelle valitetaan lapsen sosiaalisen elämän vähäisyydestä, vaikka hän kokee tehneensä töitä asian parantamiseksi. Hän kertoo kokevansa negatiivisia tunteita, koska lasta pidetään haasteellisena. Vanhemmat ovat turhautuneita kokemastaan yhteistyöstä koulun tai muun ammattikasvattajan kanssa. Kun yhteistyö ei tuo toivottua tulosta, kokee vanhempi jäävänsä kasvattajana tilanteen kanssa yksin. Toinen taas kaatuu, ettei puuttunut asiaan aikaisemmin. Osa vanhemmista peilaa myös omia kokemuksiaan yksinolosta oman lapsensa toimintoihin ja he kertovat myös itse viihtyneensä yksin tai jääneensä porukan ulkopuolelle.

Ja valitetaan mulle siitä. *Mitä ihmettä minä äitinä sille voin.* Kaikkeni olen pojan seuraelämän eteen tehnyt ja yrittänyt, ilman tulosta. *Harmittaa* kun lasta pidetään tahallaan vaikeana, vaikka itse ymmärrän ettei hän ole tahallaan erilainen. ("Vierailija AP" 8.8.2010.)

Tiedän miltä äitinä tuntuu. Samaa katselin vuoden, kunnes juuri kutosella vaihdettiin koulua. -- Aika oli todella ahdistavaa, jälkeensä *kaduttaa* ainoastaan se, etten tarttunut koulunvaihtoaasiaan aiemmin. ("tiedän!! 18.9.2012.)

Osa vanhemmista tiedostaa ja tunnistaa lapsensa vapaaehtoisen yksinäisyyden ja ymmärtää, ettei siinä ole mitään lapselle haitallista. Syy saattaa kuitenkin olla epäselvä ja vanhempi toivoo voivansa ymmärtää, auttaa ja tukea lastaan. Kommentoijista löytyy niitä vanhempia, jotka eivät stressaa tilanteesta, eikä se heidän mielestään ole ongelma.

En jaksa enää hänen takiaan stressata, koska mahdotontahan se on pakottaa isoa lasta seurustelemaan ihmisten kanssa, joiden seura ei voisi vähempää kiinnostaa. ("Vierailija" 8.8.2010.)

6.4 Kuvaukset ratkaisuehdotuksista

Ratkaisuehdotukset jakaantuivat kahtia. Osan mielestä yksinäisyydelle tuli tehdä jotakin, osa koki, että lapsen tulisi saada olla oma itsensä. Jotkut kommentteista on tarkoitettu keskustelun aloittaneelle neuvoksi tai tueksi tilanteeseen, sillä yleensä viestiketjun aloittanut ei ole yksin asiansa kanssa, vaan vertaistukea löytyy. Kommentin jättäneiden omat henkilökohtaiset kokemukset vaikuttavat erilaisiin ehdotuksiin. Eräs vanhempi toteaa, että viihtyi itse lapsena yksin. Hänen mielestään häntä olisi tullut kannustaa enemmän ikäisten seuraan ja sosialisoitumaan. Muutamat toteavat lapsena koetan yksinäisyyden vaikutta-

neen negatiivisesti heidän omaan aikuiselämäänsä sekä sen tuoneen siihen lisää haasteita. Vanhempia myös kehoitetaan myös hankkimaan lapselleen ikaistään seuraa.

Eräs kommentin jättänyt neuvoo vanhempia muuttamaan jopa lapsen ulkonäköä, jotta tämä ei jäisi yksin. Muutamat pohtivat, onko lapsen käytöksessä jotakin epänormaalia, kun tämä viettää mieluiten aikaa yksin. Esille nousee myös huoli yhteiskunnan luomista odotuksista ja lapsen joutumisesta kiusatuksi. Vanhempia kannustetaan viemään asioita nopeasti eteenpäin ja nostamaan huolenaiheet esille. Vanhempaa neuvotaan seuraillemaan tilannetta ja juttelemaan koulupsykologin kanssa.

Itse olin tuollainen lapsi. Jälkeenpäin mietittynä minua olisi ehkä ollut hyvä kannustaa enemmän kavereitten hankkimiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Eli kannusta lastasi leikkimään myös muitten lasten kanssa!
("xxx" 21.3.2010.)

Tee jotain asialle. Mulla oli sellaista 9 vuotta koulussa ja nyt oon kouluttamaton 32v. Mua ei varsinaisesti kiusattu vaan jätettiin ulkopuolelle. En ole pystynyt enää opiskelemaan peruskoulun jälkeen. Pelkään ihmisiä vieläkin. *Vaihda koulua, osta vaikka niitä muotivaatteita, vie tyttö kampaajalle!! Tee jotain niin pelastat tytön tulevaisuuden!*
("sfadafdas" 18.9.2012.)

kannattaa kyllä ainakin seurailta käyttäytymistä. Tuollainen lapsi joutuu helposti kiusatuksi. Ja kiusattu on mieluummin yksin kuin kiusattuna, joten kannattaa miettiä sitä muna/kana-asiakin. ("Vierailija" 4.6.2010.)

kannattaisi varmasti *jutella koulun psykologin* kanssa. Ehkä on vain sellainen lapsi joka viihyy itseksensä, *mutta jos törmäyksiä tulee muun*

*"yhteiskunnan" kanssa niin ongelmallistahan se on ja kaikki ei ole ok.
("Vierailija" 8.8.2010.)*

Osa ratkaisuehdotuksen antaneista toteaa, että lapsen tulisi saada olla oma itsensä, valita oma seuransa ja ettei vanhempien tulisi kokea sen suurempaa huolta aiheesta. Kaikkien ihmisten ei tarvitse olla yhtä sosiaalisia. Eräs vanhempi kertoo, että hänen lapsensa luokalla "pakkososialisaatiolla" oli negatiiviset seuraukset, eikä se tuottanut lapsille mitään hyvää. Kommenteista käy ilmi, ettei kommenttien jättäneiden mielestä kaikkien tarvitse olla samanlaisia vaan jokainen voi olla omanlaisensa persoona. Yksinoloa ei siis nähdä ongelmana, vaan lapsen on myös osattava olla tarvittaessa yksin. Eräs kertoo myös viihtyneensä lapsena yksin, eikä koe ongelmana oman lapsensa yksinoloa. Hänen mukaansa hänen lapsensa osaa olla muiden seurassa, muttei ole seurallinen.

Onko sisaruksia? En mä tiedä tarvitseeko tuollaisesta huolestua, en muutenkaan tajua miksi kaikkien pitäisi olla just samalla tavalla just yhtä sosiaalisia. Kyllä maailmassa on tilaa hiljaisemmillekin ja omissa oloissaan viihtyville. ("Vierailija" 4.6.2010.)

Opetetaan väkisin sosiaalisuutta. Poikani luokalla oli poikani lisäksi 2 muuta ns. syrjittyä lasta. Näiden kahden vanhemmat halusivat väkisin, ettei heidän lasta kiusattaisi ja sosiaalistivat ja lahjoivatkin kavereita yms. Asiassa kävi niin, että nämä 2 joutuivat työmuurahaisiksi. Eli heille tehtytettiin kaikki paska ja toisten kiusaaminen, ettei heitä kiusattaisi. He alistuivat kaikkeen, että he saisivat roikkua porukan liepeillä. ("Vierailija" 8.8.2010.)

Jos lapsi on normaalista perheestä, kyllä hän voi olla ihan niin hiljainen ja oma persoonansa kuin haluaa. Kannattaako tehdä ongelmaa asiasta, jota ei ole? ("Vierailija" 9.6.2010.)

Lainaus: Ei tuon ikäinen lapsi oikeasti halua nyhvätä kotona, jos kavereita on tarjolla. Hei, me ihmiset olemme erilaisia, ja toiset ihan oikeasti haluavat olla yksin mieluummin kuin yhdentekevien kavereiden kanssa. Minä olin sellainen lapsena ja olen sitä edelleen. Lapseni on aivan samanlainen, enkä ole siitä tippaakaan huolestunut enkä ole viemässä häntä psykologille, koska hän osaa olla toisten kanssa tarpeen tullen. Hän on siis sosiaalinen, mutta ei seurallinen. ("Vierailija" 9.6.2010.)

Ratkaisuehdotuksia oli siis kahdenlaisia, joko vanhempaa kehoitettiin tekemään asialle jotakin tai antamaan lapsen olla oma itsensä. Eräs jälkimmäisen ryhmän edustaja kannusti lastansa olemaan ylpeä itsestään.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Selvitimme tutkimuksessamme millaisia lapsen yksinäisyyttä ja yksin viihtymistä koskevia huolia vanhemmat esittävät verkkokeskusteluissa. Aineistona käytimme neljää tunnettua Internet- keskustelupalstaa vauva.fi, suomi24.fi, meidanperhe.fi ja kaksplus.fi, joissa aiheesta keskusteltiin useassa viestiketjussa. Tutkimustulokset osoittivat, että vanhempien kuvaukset lapsen yksinäisyydestä jakaantuivat kahtia. Osa määritteli lapsensa kokevan yksinäisyyttä, osa kuvasi lapsensa viihtyvän yksin. Lapsen yksinoloa pidettiin täysin normaalina, mutta huolta ilmeni, jos lapsi ei tietoisesti halunnut olla yksin vaan on joutunut tilanteeseen tahtomattaan. Perlman & Peplau (1981, 31) kuvaavat, että tällaisessa tilanteessa yksilö kokee sosiaalisten suhteiden riittämättömyyttä.

7.1.1 Pohdintaa lapsen kuvauksesta

Tulosten perusteella vanhemmat olivat huolissaan juuri lapsensa kaverittomuudesta. Vapaa-ajalla kaverittomuus ilmeni selvemmin, sillä koulussa saattoi mennä "joukon jatkona". Yksinäistä lasta kuvattiin tavalla, joka herättää jo itsessään mielestämme huolta: kolmas pyörä, seilaa, joukon jatko, sosiaalisilta taidoiltaan hitaammin kehittyvä, ei kavereita. Vanhemmat, jotka hyväksyivät lapsensa tarpeen olla yksin, kuvasivat lastaan eri tavalla; itsenäinen, muista riippumaton, sosiaalinen, mutta ei seurallinen. Osa näistä vanhemmista samastui lapseensa tai he olivat huomanneet lapselle liiallisen sosiaalisen kanssakäymisen tuomat paineet. Kuitenkin useat vanhemmat olivat myös huolissaan lapsensa yksinolosta. Kommentteista kävi ilmi, ettei vanhempi aina täysin ymmärrä lapsen tarvettaan siihen.

Solomon (2010) toteaa, että yksinäisyys tai yksin viihtyminen voi olla myös opittu tapa, jonka lapsi on oppinut perheeltään. Tällöin voi olla erityisen vaikeaa saada lasta viihtymään muiden seurassa esimerkiksi koulussa tai va-

paa-ajalla. Jos perhe viettää mieluiten aikaa keskenään, eikä hakeudu muiden seuraan, tulee tästä myös lapselle ominainen tapa toimia. Tuolloin lapsen taito luoda sosiaalisia suhteita jää heikoksi ja suhde lähiyhteisöön kärsii.

Tuloksista ilmeni, että lapsen erilaisuudeksi miellettiin esimerkiksi halu leikkiä vain vastakkaisen sukupuolen kanssa, kavereiden määrä sekä tiheään vaihtuvat ystäväporukat. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2015 tekemän Koulu-terveyskyselyn avulla selvitettiin muun muassa peruskouluikäisten lasten ystävien määrää. Kyselyyn osallistui yhteensä 120400 vastaajaa, joista tuloksien mukaan 9 % vastaajista ei ole yhtään läheistä ystävää. 10 % vastaajista oli vaikeuksia koulukavereiden kanssa toimeen tulemisessa. (Koulu-terveyskysely 2015.) Tuloksissa lapsen olemassa olevat kaverisuhteet herättivät myös ihmetystä. Kaverisuhteiden tiheä vaihtuminen miellettiin sosiaalisten suhteiden osaamattomuudeksi ja kyvyttömyydeksi, joka vaikeuttaa ryhmän sisälle pääsemistä (Gardner ym. 2005). Lapsen koetaan olevan yksinäinen, jos kaverisuhteet eivät kestä pidempään tai muutu läheisemmäksi.

Jo varhaisella iällä koetaan sosiaalista syrjäytymistä, joka voi johtua lapsen erilaisuudesta. Weiss (1973, 146–147) toteaa yksilön vertaavan itseään, ajatuksiinsa ja toimintaansa vertaisiinsa ja arvioivan sekä samankaltaisuuksia että eroavaisuuksia itsensä ja ryhmän välillä. Muut voivat leimata lapsen poikkeavaksi, joka näkyy porukan ulkopuolelle sulkemisena ja ystävättömyytenä. Lindfors ym. (2012) kuvaavat pitkittäistutkimuksessaan yhdeksi negatiiviseksi tunteeksi pelkoa, joka syntyy yksinjämisestä. Tämä tunne johtaa pahimmillaan syrjäytymiseen, mikä ei kuitenkaan johdu yhdestä tekijästä, vaan on monen tekijän summa. Ulkopuoliset tahot ajattelevat usein syrjäytymisen alkaneen vaikeista kotioloista, mutta Pölkin (2001, 128) mukaan riittävän tuen puute koulussa vaikuttaa siihen myös. Alakoulussa syrjäytymisen riskitekijöihin ei kiinnitetä niin paljon huomiota kuin pitäisi, jolloin ongelmat kertaantuvat yläkouluun siirryttäessä. Keskeisellä sijalla tulisi olla lasten yksilöllisten tekijöiden, sosiaalisen tuen sekä koulun syrjäyttävien tekijöiden tarkastelu, kun tutkitaan lasten syrjäytymisriskiä. (Pölkki 2001, 127–128.)

7.1.2 Pohdintaa ympäristön kuvauksesta

Tulosten mukaan kouluuyhteisö luo ilmapiirin, jossa sosiaalisesti aktiivisilla lapsilla on enemmän tilaa kuin hiljaisilla. Luokassa opettajalta voi jäädä huomaimatta hiljaiset, kun äänekkäitä ja huomiohakuisia riittää. Yksi vanhemmista totesi, että maailmassa on useita "friikkejä", jotka viettivät lapsuutensa yksin, mutta ovat aikuisena todella menestyneitä. Itsetunnolla on selvä yhteys siihen, miten lapsi pärjää yksin ollessaan. Lapsi, jolla on terve itsetunto ja vahva itseluottamus, osaa olla pidempiäkin aikoja yksin. Renshaw ja Brown (1991, 9) kuitenkin toteavat, että juuri vertaisryhmän hyväksyntä auttaa lasta kehittämään terveen ja vakaan minäkäsityksen, mutta myös estää alemmuuden ja arvottomuuden tunteen syntymistä. Yksin viihtyvän lapsen täytyy siis pystyä luomaan terve itseluottamus ilman vertaisryhmän apua. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että lapsen ja lähiyhteisön välistä kehitettäisiin positiiviseen suuntaan.

Joukon ulkopuolelle jättäminen on lapselle arka paikka etenkin, jos se tehdään hyvin näkyvällä tavalla. Jatkuvasti yksin jääminen voi vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja sosiaalisten suhteiden kehittymiseen. Lapsi saattaa tuntea, ettei häntä arvosteta tarpeeksi. Yhteiskunnan asettamien normien vuoksi esimerkiksi koulussa saatetaan kiinnittää huomiota siihen, että lapsi viihtyy omissa oloissaan enemmän kuin vertaistensa kanssa. Koulujärjestelmän takia lapsella on mahdollisuus työskennellä luokassa pääsääntöisesti vain oman ikäisten ja aina saman ryhmän kanssa. Opettaja tai muu taho voivat ohjeistaa vanhempia olemaan yhteydessä oppilashuoltoon ja kannustaa viemään lapsen tutkimuksiin. Tämä kertoo osittain siitä, millaisia oppilaita koulujärjestelmä pitää normaaleina. Lapset, jotka sopeutuvat helposti ryhmään ja viettävät aikaa ikätoveriensä kanssa ovat yhteiskunnan mukaan lapsia, joilla ei ole hätää.

Tuloksien perusteella vanhemmat kuvasivatkin melko negatiivisesti lapsen lähiyhteisöä. Vanhemmat kokivat, että koulu pitää yksinolosta nauttivaa lasta epänormaalina ja vanhempien tulisi muuttaa lapsen käytöstä toivottuun suuntaan. Yksinäisyyttä kokevien lasten vanhemmat eivät taas saaneet kaipaamaansa tukea koululta ja yhteys kouluun oli koettu negatiivisena. Mahdollisuuksia ryhmän vaihtoon ja näin ollen vertaisryhmän laajentumiseen ei ollut

tarjottu. Joskus koulujärjestelmässä voi olla vaikeuksia ymmärtää yksinäistä ja silloin sorrutaan helposti syyttämään yksilöä itse aiheutetusta sosiaalisesti haastavasta tilanteestaan (Weiss 1973, 12). Koulu edustaa yhtä yhteiskunnan peruspilaria ja sen vuoksi vanhemmat kokivat yhteiskunnan odotukset korkeina. Kommenteissa ei kuitenkaan ilmennyt millä tavoin yksinäisen lapsen lähipiiri (vanhempien ystävät, sukulaiset, naapurit) suhtautuivat lapseen ja hänen yksinäisyyteensä.

Tulokset osoittavat, ettei erilaisuutta hyväksytä, ellei se ole yhteiskunnan asettamien normien rajoissa. Tuloksista nousee esille stereotyyppinen ajattelu, millaiset ihmistä nyky-yhteiskunnassa pidetään normaalina. Yhteiskunnassa vallitsee jonkinlainen käsitys siitä, millaisia ihmisiä työelämään halutaan ja millaiset jäävät ulkopuolelle.

7.1.3 Pohdintaa vanhempien reaktioiden kuvauksesta

Kommenteista käy ilmi, että osa vanhemmista koki lapsen tilanteen ja tukemisen haasteellisena. Vanhemmat reagoivat eri tavoin tilanteisiin. Osa kuvaili avuttomuutta, huolta, voimattomuutta, harmia ja katumusta. Vanhemmat kokivat myös selvää syyllisyyttä oman perheensä asemasta, koska heillä ei ole laajaa tukiverkostoa. Qualter ja Munn (2002) toteavat että, syrjäytymistä voi myös aiheuttaa lapsen vaikeat kotiolot. Perhe on tottunut olemaan omissa oloissaan, mutta se heijastelee lapsin sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden vähäisyyteen. Tuloksista ilmeni perheiden eristyneisyys yhteiskunnasta, sillä sosiaalisia vuorovaikutussuhteita on vain vähän muihin lapsiperheisiin. Tämän vuoksi lapselle on vaikeaa saada ikäistään seuraa vapaa-ajalla.

Lapsen kokema yksinäisyys jakoi vanhempien mielipiteet. Osa ajatteli nimenomaan yhteiskunnan luomien odotuksien mukaan. He pelkäsivät, että lapsen käytöksessä on jotakin epänormaalia, jos tämä viettää mieluiten aikaa yksin. Vanhemmat halusivat viedä asioita nopeasti eteenpäin ja nostaa huolenaiheet esille. Jotkut taas kannustavat lasta olemaan oma itsensä ja valitsemaan seuransa, kokematta sen suurempaa huolta aiheesta. On tärkeää tunnistaa, milloin

lapsi on yksinäinen ja milloin omasta tahdostaan omissa oloissaan viihtyvä ja reagoida sen mukaan.

Tuloksien perusteella vanhemmilla on melko negatiivista suhtautumista kouluun ja kasvatuskumppanuuteen. Vanhemmat kokivat, että koulu saattaa pitää yksinviihtyvää lasta epänormaalina ja vanhempien tulisi muuttaa lapsen käytöstä toivottuun suuntaan. Moremin (2005) mukaan vanhemmat kohdistavat jokaiseen lapseen tietoisia ja tiedostamattomia odotuksia ja toiveita. Vanhempi pohtii syytä lapsensa yksinäisyyteen, mutta oma lapsi voi olla haasteellista nähdä ongelmallisena. Tuolloin vanhemmalla herää negatiivisia tunteita koulua, yhteisöä ja muita lapsia kohtaan. Tulosten mukaan yksinäisyyttä kokevien lasten vanhemmat eivät siis saaneet kaipaamaansa tukea koululta.

7.1.4 Pohdintaa ratkaisuehdotuksien kuvauksesta

Vanhemmat hakevat Internetin keskustelupalstoilta vertaistukea, mutta myös neuvoja lapsen yksinäisyyden selvittämiseen. Osa vanhemmista esitti selvän kysymyksen, missä toivoi toisten neuvovan häntä. Jotkut neuvojen antajista kertoivat omia kokemuksiaan yksinäisyydestä ja sen vaikutuksesta. Eräs kommentin jättänyt koki, että olisi tarvinnut enemmän tukea ja kannustusta hakeutuakseen ikäiseensä seuraan ollessaan lapsena yksin. Nyttemmin hän on aikuisiällä opetellut olemaan sosiaalinen, mutta se ei ole ollut helppoa. Casertan, deVriesin, Lundin, Swensonin ja Utznin (2013) mukaan syrjäytyminen on vakava riski niillä ihmisillä, jotka eivät osaa eivätkä viihdy yksin. Jokainen ihminen kokee tutkimusten mukaan jossakin vaiheessa elämäänsä yksinäisyyttä tai ainakin jonkinlaista olomuotoa siitä (Rotenberg 1999, 3).

Vanhempien välillä pystyi havaitsemaan kahtia jakautuneisuutta siitä, miten lasta pitäisi tukea. Selkeästi osa vanhemmista halusi nimenomaan kannustaa lasta olemaan oma itsensä ja olemaan yksin, jos se ei ole lapselle itsellensä ongelma. Näiden kommenttien kirjottajat olivat selkeästi yksin viihtyvien lasten vanhempia, eivät yksinäisten lasten. Vaikka opettaja tai koulu yhteisö painostaisikin olemaan sosiaalinen, ei lapsen kuuluisi joutua olemaan sitä väkisin. Vanhemmat halusivat antaa lapselleen tilaa olla oma itsensä. Vanhempien suhtau-

tumiseen saattoi vaikuttaa heidän omat lapsuuden kokemukset, jolloin he ovat saattaneet olla seurallisempia ja hakeutuneet ryhmään helpommin kuin oma lapsi.

Osa taas koki, että vapaaehtoiselle yksinololle täytyi olla jokin negatiivinen syy ja osan lapset olivat ilmaisseet ahdistuneisuutensa kokemastaan yksinäisyydestä. Durand ja Hieneman (2008, 5) toteavat, että vanhempien on tärkeä sisäistää omat ajatuksensa ja tunteensa lapsen käytöksestä ennen kuin hän ottaa asian esille lapsen kanssa. Lasta tulee tukea ja tuoda hänen vahvuutensa esille, ettei lapselle tule olo, että hän on tehnyt jotakin väärin.

Suurimmasta osasta kommentteista kävi ilmi, ettei ole yhtä hyvää keinoa lapsen negatiivisen yksinäisyyden tai vapaaehtoisen yksinäisyyden ratkaisemiseksi. Kommentit olivat kuitenkin pääsääntöisesti kannustavia ja tukevia: kannustetaan lasta olemaan juuri sellainen kuin hän on, riippumatta niin sanotuista yleisistä oletusarvoista. Selkeästi yksinäistä lasta tuetaan emotionaalisesti ja tarjotaan mahdollisuuksia esimerkiksi harrastaa jotakin, mistä uusia verkostoitumismahdollisuuksia voisi löytyä.

7.2 Koti ja koulu yksinäistä lasta tukemassa

Huoli koetaan yksilöllisenä ja se voi olla eri tahoista lähtevää. Vanhemman huoli lastansa kohtaan voi olla täysin erilaista kuin opettajan huoli oppilasta kohtaan. Yhtäläistä näille kuitenkin on se, että kun huoli on jatkuvaa ja niin sanotut normaalit rajat ylittävää, se on pystyttävä paikantamaan. Ihmiset kantavat huolta eri tavoin, toiselle pieni asia voi olla toiselle todella merkittävä. Kun vanhempi on yhteydessä kouluun kohdistuen huoleen omasta lapsestaan, on se otettava vakavasti. Varhainen puuttuminen edesauttaa ongelmien kasaantumista myöhemmälle iälle. (Huhtanen 2007, 24–25.) Jos koulu reagoi heti vanhemman huoleen lapsen vertaissuhteiden laadukkuudesta, voidaan ennalta ehkäistä lapsen yksinäisyyttä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) on useita viittauksia vuorovaikutuksen ja sen laadukkuuden merkityksellisyydestä lapsen kas-

vuun ja kehitykseen. Koulussa oppimisen tulisi tapahtua vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Oppiminen on sekä yksin, että yhdessä tekemistä. Oppilaita tulisi ohjata ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset myös muihin ihmisiin ja ympäristöön. (POPS 2014, 17.) Yksinäiselle lapselle tulisi tarjota mahdollisuuksia toimia monipuolisesti eri-ikäisten ja eri ryhmien kanssa. Tällä tavoin lapselle tarjoutuu mahdollisuus saada kavereita muualta kuin omasta luokasta. Koulun ulkopuolella lapsi joutuu jatkuvasti tilanteisiin, jossa hän joutuu toimimaan yksin sekä yhdessä muiden kanssa. Yhdessä tekeminen edistääkin oppilaan luovaa ja kriittistä ajattelua sekä kehittää ongelmanratkaisun taitoja ja kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. (POPS 2014, 17.)

Opetussuunnitelman mukaan lapsella on kuitenkin oikeus omaan tilaan ja yksin viihtymiseen. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas sekä jokaisella on oikeus kasvaa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Kasvatusalalla työskentelevillä on tässä vastuu kannustaa ja tukea lasta, sekä huolehtia, että koulu yhteisössä häntä kuunnellaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. (POPS 2014, 15.) Yksinviihtyvälle pitää antaa mahdollisuuksia toimia myös mahdollisimman paljon itsenäisesti. Perusopetuksen opetussuunnitelman keskeisenä tavoitteena voidaan pitää oppilaan henkilökohtaisen kasvun tukemista ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. (POPS 2014, 19.) Pölkin (2001, 142) mukaan myönteiset tunteet ja kokemukset ovatkin niitä asioita, jotka edistävät lapsen koulupolkua.

Koulun ja kodin välinen yhteistyö on jokaisen oppilaan kohdalla tärkeää. Yksin viihtyvän lapsen näkökulmasta koulun ja kodin tulee keskustella yksin viihtymisen syistä. Opetussuunnitelma korostaa tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Jokaisen lapsen tulisi saada kokemuksia ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Oppilaiden sosiaalisten taitojen ongelmat, joukon ulkopuolelle jääminen ja kiusaaminen ovat vakavia ongelmia, joihin tulisi puuttua heti, kun ne huomataan (Pölkki 2001, 143). Perusopetuksen tehtävänä onkin ehkäistä yksilöiden eriarvoistumista ja syrjäytymistä. (POPS 2014, 18.) Lapsi saa koulun kautta kokemuksia yhteiskunnan jäsenyydestä ja

omasta merkityksestään sen jäsenenä. Hän saa kokemusta osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia. (POPS 2014, 15.)

Jos vanhemmille tai koulun henkilökunnalla kuitenkin herää huoli lapsen kokemasta yksinäisyydestä, tulee siihen puuttua. Koulussa tapahtuva kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa, jotta jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista tukea. (POPS 2014, 75.) Kun yksinäinen lapsi tarvitsee tukea ja ymmärrystä, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. (POPS 2014, 62.) Qualter ja Munn (2002, 243) kehottavat kuitenkin tutkimuksessaan pitämään yksinäisen lapsen vuorovaikutussuhteiden haasteet kotona ja koulussa erillään toisistaan. Jos yksinäisyydestä tulee lapsen kehitystä estävä ongelma, tarjoaa koulu kuitenkin oppilashuoltoa tukitoimeksi.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Oppilashuollon tavoitteena on myös lisätä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltotyötä ensisijaista on luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. (POPS 2014, 77.) Oppilaalle pitää tulla tunne, että häntä kuunnellaan ja hänen tarpeensa sekä huolensa otetaan huomioon. Oppilashuollon tarkoitus on myös estää ongelman leviäminen, mutta myös ongelmien ennaltaehkäisy. Varhainen puuttuminen on siis tärkeää. (POPS 2014, 79–80.) Se voi kuitenkin olla aikaa vievä prosessi, jossa tarvitaan useiden eri asiantuntijoiden apua ja tukea. Opettajien tai muiden asiantuntijoiden ei ole mahdollista ratkaista lapsen ongelmia, mutta puuttua niihin voidaan. (Huhtanen 2007, 28.)

Koulun toimintakulttuurin tulisi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan edistää hyvinvointia ja oppimista. Kaikessa koulussa tapahtuvassa toiminnassa tulee huomioida oppilaan yksilöllisyys ja oikeus omaan persoonaan. Oppilaille tarjotaan ohjausta sekä yksilönä, mutta myös ryhmän jäsenenä. Vaikka oppilaan yksilöllisyys huomioidaan, oppilaan on opittava toimintaa yhteisön jäsenenä. Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat oppimista edistäviä tekijöitä. (POPS 2014, 27.)

Oppilaan motivaatio vahvistuu, kun hän kokee kuuluvansa ryhmään ja voi itse vaikuttaa omiin asioihinsa. Myös työtapojen vaihtelu tukee koko opetusryhmän, mutta myös yksittäisen oppilaan oppimista. Tämän vuoksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) ohjeistetaan ohjaamaan oppilaita toimimaan erilaisissa rooleissa. (POPS 2014, 30.) Jokaisen oppilaan tulisi voida saada positiivisia kokemuksia ryhmätoiminnasta, mutta myös yksilötyöskentelystä. Koulussa ei hyväksytä kiusaamista tai muuta syrjintää ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Tämä edesauttaa periaatetta, ettei kukaan jää yksin. (POPS 2014, 27.)

7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Koska tutkimuksemme on laadullinen ja prosessiluonteinen, pyrimme korostamaan luotettavuutta avoimuudella. Tutkimusprosessin huolellinen raportointi on ensisijaista, sillä silloin lukija voi itse arvioida tutkimuksen luotettavuuden (Silvasti 2014, 34). Laadullisessa tutkimuksessa korostetaan aineistonkeruun vaihtelun tiedostamista ja hallitsemista. Laadulliselle tutkimukselle on olennaista, että tutkijoiden oma ajattelu ja tulkinta kehittyvät tutkimuksen myötä. (Kiviniemi 2010, 81.) Koska olemme jo tutkineet yksinäisyyttä kandidaatin tutkielmassamme, meillä oli tietynlaisia ennako-oletuksia tutkimusta aloittaessa. Päätimme tämän vuoksi korostaa yhteiskunnan ja yksilön näkökulmaa ja muuttaa aineistonkeruumenetelmää. Tämän avulla pyrimme myös välttämään kandidaatin tutkielmamme toistoa.

Koska pilkoimme aineistoamme aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti osiin, sitaateista saattaa puuttua lauseita. Vaarana on, että kadotimme jotakin mikä olisi kommentin kirjoittajan mielestä ollut olennaista. Haasteena oli löydettyjen käsitteiden perusteleminen sekä käsitteellisesti, että empiirisesti. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 23.) Pyrimme pelkistämään aineistoa niin, että se kuvaa kuitenkin luotettavasti tutkittavaa ilmiötä ja vastaa tutkimuskysymykseen. Koska aineistomme luokitteluun osallistuimme me molemmat, voimme tarkastella tuloksien samansuuntaisuutta. Tärkeintä on, että pystyim-

me osoittamaan yhteyden tuloksien ja aineiston välillä, mikä mielestämme onnistunut sitaattilainauksien ja niiden perustelujen avulla. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 36–40.) Tuloksista pystyimme myös rakentamaan taulukon, joka osoittaa aineistosta löydetyt teemat alaluokkineen.

Tässä tutkimuksessa saadut tulokset koskevat vain valikoituja keskustelupalstoja sekä niille kommentin jättäneitä kirjoittajia. Eri keskustelupalstoja ja kommentteja käyttämällä tulokset olisivat voineet vaihdella huomattavasti. Tämän tutkimuksen tuloksia ei siis voi yleistää tilastollisesti, mutta se ei laadullisessa tutkimuksessa olekaan tarpeen. Oleellista on kuvata tutkittavaa ilmiötä teoreettisessa valossa ja lisätä ymmärrystä siitä. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 85.) Keskustelupalstoille kirjoittaneet henkilöt ovat voineet huomata kommentteissaan samankaltaisuutta ja samaistuneet ilmaistuun huoleen, mutta tämä ei tarkoita, että huoli olisi silti yleistettävissä samaksi.

Huoli koetaan aina subjektiivisena. Olemme pyrkineet olemaan varovaisia tämän suhteen, sillä lapsen kokema yksinäisyys tai viihtyminen yksin on henkilökohtainen asia, johon me emme voi teoillamme vaikuttaa. Aineisto ei ole myöskään lasten henkilökohtaisesti kirjoittamaa, vaan vanhempien käsialaa. Vanhemmat ovat jakaneet kokemuksiaan siitä näkökulmasta, josta he ovat lastensa seuranneet. Osa kommentoijista on voinut kirjoittaa viestiketjuihin sillä perusteella, miten lapsi on kokemastaan yksinäisyydestään vanhemmalle ker-tonut. Osa vanhemmista on voinut kirjoittaa herkässä tai tuoltuneessa tilassa, joka vaikuttaa myös siihen, millainen kieliasu muodostuu. Oleellista on huomata, että jokainen kommentin kirjoittanut on kuvannut tutkimaamme ilmiötä tavalla, miten se itselle todellisena näyttäytyy. Jätimme tarkoituksella tutkimuksestamme pois kommentit, mitkä eivät vaikuttaneet aidoilta. Keskustelupalstoille käy usein kommentoimassa ihmisiä, jotka haluavat aiheuttaa muissa närkästystä ja saada ihmiset reagoimaan.

Valmiin aineiston analyysissä vaarana on sen tulkinnanvaraisuus. Aluksi me sorruimme tulkitsemaan tuloksia liikaa omien ennakkokäsityksiemme perusteella, mutta lopulta onnistuimme karsimaan ylimääräiset tulkinnat pois. Kun analysoimme aineistoa uudelleen ja uudelleen, nousivat sieltä esille ne tu-

lokset, jotka vastasivat suoraan tutkimuskysymykseen. Perustelemalla tulokset sillä tiedolla, joka meillä oli käytettävissä, auttoi keskittymään olennaiseen. Käytimme tuloksissa paljon yksittäisiä kursivoituja kommentteja, joita perustelimme ja pohdimme lähdekirjallisuutta tukena käyttäen. Eskola ja Suoranta (1998, 2016) toteavat, että yksittäisten kommenttien käyttö tuloksina ei tee aineistosta kattavaa. Me tiedostimme tämän ja kokosimme tuloksista taulukon, jonka avulla pystyimme lisäämään aineiston ja tuloksien luotettavuutta. Nyt lukija näkee suoraan saamiemme tuloksien määrän.

Tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida kriittisesti sen sähköisen aineiston vuoksi. Jos olisimme valinneet sivuston, joka vaatii kirjautumisen ja oman profiilin, olisi aineisto voinut ollut luotettavampi. Keskustelupalstojen yleinen käytäntö kuitenkin on anonyymisyys ja nimimerkin takana kirjoittaminen. Tämä oli riski, jonka halusimme ottaa. Perustelimme aiemmin, miten keskustelupalstat toimivat hyvinä vuorovaikutuksen välineinä erityisesti näin henkilökohtaisessa ja arassa aiheessa. Keskustelupalstoja käyttämällä saimme myös usean eri ihmisen näkökulman tutkittavaan ilmiöön.

Keskustelupalstoilla vieraillee useita käyttäjiä pelkästään lukemassa viestiketjuja esimerkiksi puhtaasta mielenkiinnosta, uteliaisuudesta tai tiedonsaannin toivossa. Ne tavoittavat siis kommentoijien lisäksi lukuisia muita ihmisiä, jotka voivat ajatuksiensa kanssa olla hyvin samaa mieltä viestiketjujen kommenttien kanssa. Hirsjärvi ym. (2009, 113–114) korostavat lähdekriittisyyttä ja se pitää huomioida myös aineistonkeruussa. Keskustelupalstoilla oleva tietomassa on kaikkien saatavilla ja vapaasti käytettävissä, jolloin on lukijan oman harkinnan varassa, mihin tietoon uskoo ja mihin ei.

Tutkijoina olemme ottaneet siis huomioon eri seikat, jotka vaikuttavat tuloksien luotettavuuteen. Aineiston koko oli tähän tutkimukseen mielestämme riittävä, sillä saimme tuloksia, joista pystyi muodostamaan johtopäätökset. Voimme siis todeta, että aineistosta saadut tulokset ovat tässä tutkimuksessa luotettavia ja ne ovat perusteltuja. Yksinäisyyttä on ilmiönä tutkittu aiemmin niin paljon, että samankaltaisia tuloksia on saatu. Se lisää myös tämän tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimus on toteutettu myös hyviä eettisiä käytänteitä noudattaen. Olemme noudattaneet yleisiä ohjeistuksen mukaisia lähdeviitteitä, jolloin meidän omat näkemyksemme on erotettavissa lähteistä saaduista tiedoista. Tiedostamme myös sen, että lähteiden näkökulmat voivat poiketa toisistaan paljon ja siksi olemmekin tehneet yhteenvetoja, miten me käsittelemme esimerkiksi yksinäisyyttä tai huolta juuri tässä tutkimuksessa. Aineiston käsittely eettisesti on aina todella tärkeää. Käyttäessämme julkista aineistoa, meidän ei tarvinnut käyttää kommentin kirjoittaneista henkilöistä peitenimiä. Jokainen keskustelupalstalle kommentoinut henkilö oli kirjoittanut joko täysin anonyyminä "vierailijana" tai keksimänsä nimimerkin turvin. Jos olisimme havainneet aineistossa omalla nimellä kirjoittaneita henkilöitä, olisimme muuttaneet nämä nimet suojataksemme heidän yksityisyyttään.

Perustelimme tuloksissa, että kommentteja on saatettu lyhentää tai niistä on poistettu tutkimuskysymykseen liittymätön teksti kokonaan. Aineiston sisältöä ei kuitenkaan ole muutettu, vaan sitä on käytetty eettisesti ja luottamuksellisesti. Emme siis ole itse muuttaneet kommentteja vastaamaan meidän omia tulkintoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 26.)

7.4 Tutkimuksen jatkotutkimushaasteet

Omat rajoituksensa tähän tutkimukseen tekivät aineiston ikä ja oma aikataulumme. Perustelimme, miksi aineistomme päättyy vuoteen 2012, mutta jos meillä olisi ollut enemmän aikaa, olisimme kenties voineet löytää tuoreempaa aineistoa. Nyt olemme kuitenkin onnistuneet tekemään tutkimuksen, joka antaa hyvä pohjan jatkotutkimusmahdollisuuksille. Tutkimusta voisi jatkaa käyttämällä tuoreempaa aineistoa ja vertailla saatuja tuloksia keskenään. Vertailututkimuksella olisi siis myös mahdollista selvittää, miten yhteiskunnan muutokset vaikuttavat vanhempien kuvailuihin. Toinen mahdollisuus olisi haastatella yksinäisten lasten vanhempia ja verrata saatuja tutkimustuloksia keskenään. Kuinka paljon verkkokeskusteluista noussut eroa haastattelun kautta ilmenneestä huolesta vai eroako mitenkään.

Yksinäisyys on yhteiskunnassamme yksi ihmisiä eriarvoistava piirre, jonka vastaiseen työhön tulisi kiinnittää enemmän huomiota (Junttila, Kainulainen & Saari 2015). Tutkimuksessamme on tarkoituksella käytetty myös vanhempaa tutkimuskirjallisuutta yksinäisyydestä, sillä se osoittaa sen, miten kauan yksinäisyys on koettu suureksi huolenaiheeksi. Nyt tekemämme tutkimus jatkaa tätä huolta.

Pietilän (2002, 343–354) mukaan keskustelupalstat eivät toimi dialogisessa keskustelussa vuorovaikutuksen vähäisyyden vuoksi. On totta, että keskustelupalstoilla käytyä keskustelua ei voi verrata kasvokkain käytävään kanssakäymiseen, mutta se ei silti sulje pois sen mahdollisuuksia vuorovaikutuksen välineenä etenkin vahvasti digitalisoituneessa nykyajassa, jossa ihmisiä kannustetaan ja haastetaan osallistumaan enemmän (Mäkinen 2009, 11). Vaihtoehtoisena tutkimuksen toteutustapana olisi toiminut esimerkiksi haastattelu, jonka avulla selvitettäisiin vanhempien huolenaiheita lapsestaan ja tapaa ilmaista huoli ylipäättänsä. Haastatteluun ei välttämättä olisi kovin moni vanhempi suostunut, jolloin aineisto olisi voinut jäädä vähäiseksi.

Tämän tutkimuksen aineisto on osoittanut, että yksinäisten tai yksin viihtyvien lapsien vanhempia löytyy useita. He tavoittavat toisensa nimettöminä keskustelupalstoilla, mutta eivät välttämättä saa toisiltaan konkreettista apua vaan vertaistukea. Mikäli kommenttien jättäneet vanhemmat pystyisivät kirjoittamaan täysin omina itsenään ilman nimimerkin tuomaa suojaa, voisivat vanhemmat perustaa erilaisia ryhmiä esimerkiksi sosiaalisen median kanavia hyödyntäen. Vanhemmat voivat kokea huolensa jakamisen nolona asiana, jolloin he turvautuvat nimimerkkiin. Tämä voi osoittautua ongelmaksi koulun kanssa käytävän yhteistyön näkökulmasta. Vanhemmat eivät välttämättä kerro lapseen kohdistuvasta huolestaan opettajalle, jolloin haasteita voi syntyä. Viime vuosina kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi käyttöön otettu Wilma voisi madaltaa vanhempien kynnystä lähestyä koulua huolen suhteen.

Tässä tutkimuksessa vanhempien huoli onnistuttiin pukemaan sanoiksi ja teemoittelemaan. Tutkimuksen tarvetta voi perustella jo pelkästään sillä, ettei vastaavaa ole aiemmin tehty. Samankaltaisia tutkimuksia oli haastavaa löytää ja

meidän pitikin kriittisesti löytää tutkimusartikkeleista yhteneväisyyksiä, jotka sopivat juuri tähän tutkimukseen. Aineistossa kuvattu huoli ja sen eri muodot ovat selkeitä, joten yhteiskunnan toimijoilta tulisikin odottaa vastuunottoa huolen suhteen ja yksinäisyyden ehkäisyssä. Samaistumme Tiilikaiseen (2016, 182) siinä, että lienee kuitenkin selvää, että tutkittaessa huolta, yksinäisyyttä ja yksinoloa laadullisesti, ei yhtä selkeää ratkaisua löydy. Yksilön kokemuksiin vaikuttavat tämän luomat merkitykset eri elämänvaiheissa ja elämäntapahtumissa.

8 LÄHTEET

- Andersson, S., Eriksson, J., Hovi, P., Kajantie, E., Laivuori, H. & Räikkönen, K. 2013. Alkaako syrjäytyminen jo kohdusta? Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen*. Helsinki: Gaudeamus, 23-36.
- Arnkil, T. & Eriksson, E. 2012. *Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista*. Stakes, Oppaita 60. Helsinki.
- Arnkil, T., Eriksson, E. & Arnkil, R. 2000. *Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin*. Stakes, Raportteja 253. Helsinki.
- Aro, L. & Lintu, T. *Lasten kokemuksia yksinäisyydestä. Kasvatustieteen Pro Gradu tutkielma*. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Cacioppo, J. T., Hughes, M. E., Waite, L. J., Hawkley, L. C., & Thisted, R. A. 2006. Loneliness as a specific risk factor for depressive symptoms: Cross sectional and longitudinal analyses. *Psychology and Aging*, 21, 140–151.
- Caserta, M., deVries, B., Lund, D., Swenson, K. & Utz, R. 2013. Feeling Lonely Versus Being Alone: Loneliness and Social Support Among Recently Bereaved Persons. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 69B(1), 85-94.
- Cohen-Mansfield, Jiska. 2015. Interventions for Alleviating Loneliness Among Older Persons: A Critical Review. *American Journal of Health Promotion*, Vol. 29, No. 3, 109-125.
- Dervin, D. 2016. Where Have All the Children Gone? *The Journal of Psychohistory*, 43.4, 262-276.
- De Simone, J.J., 2014. *The Possible Prosocial and Antisocial Effects of Playing Video Games Frequently*. Teoksessa Graham, J. (toim.) *Video Games : Parents' Perceptions, Role of Social Media and Effects on Behavior*. New York: Nova Science Publishers, 1-17.
- Duran, V.M. & Hieneman, M. 2008. *Helping parents with challenging children : positive family intervention. Parent workbook*. New York: Oxford University Press.
- Eränpalo, T. 2012. Onko kuva suomalaisnuorten yhteiskunnallisesta passiivisuudesta harhaa? *Kasvatus & Aika* 6 (1) 2012, 23–38. Viitattu 1.11.2016. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/eranpalo_0203121445.pdf

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino, 179-203.
- Faulkner, J. 2011. The Importance of Being Innocent. Why We Worry About Children. Cambridge University Press, 3.11.2010.
- Frederickx, S. & Hofmans, J. 2014. The Role of Personality in the Initiation of Communication Situations. Journal of Individual Differences 2014; Vol. 35(1), 30–37.
- Froloff, L. 2015. Introvertti viihtyy itsekseen. Viitattu 17.10.2016.
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/23/introvertti-viihtyy-itsekseen>
- Gardner, W., Pickett, C., Jefferis, V., & Knowles, M. 2005. On the outside looking in: Loneliness and social monitoring. Personality and Social Psychology Bulletin, 31 (11), 1549–1560.
- Gelberg, W. 2008. The Successful Introvert : How to Enhance Your Job Search and Advance Your Career. California: HabbyAbout.info.
- Heikkinen, S. 2015. Arki uudessa kotimaassa. Entisestä Neuvostoliitosta Suomeen iäkkäinä muuttaneiden arki, sosiaaliset suhteet ja kotoutuminen. Acta Universitatis Tamperensis 2020. Tampere: Tampere University Press.
- Heiskanen, T. & Saaristo, L. 2011. Modernin ajan yksinäisyys. Teoksessa Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.) Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus, 15-30.
- Helasvuo, M-L., Johansson, M. & Tanskanen S-K. 2014. Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. Teoksessa Helasvuo, M-L., Johansson, M. & Tanskanen, S-K. (toim.) Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 9-26.
- Hirschland, D. 2008. Collaborative intervention in early childhood: consulting with parents and teachers of 3- to 7-year-olds. New York: Oxford University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ihme, I. 2009. Arviointi työvälineenä. Lasten ja nuorten kasvun tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Elämää varten: Alle kouluikäisen lapsen maailma. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1998. Elämää varten: Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2016. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.
- Jung, C. G. 1921. Psychological Types. Viitattu: 1.9.2016.
<http://deenrc.files.wordpress.com/2008/03/carl-jungpsychological-types.pdf>
- Junttila, N. 2015. Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.
- Junttila, N., Kainulainen, S. & Saari, J. 2015. Mapping the lonely landscape – Assessing loneliness and its consequences. *The Open Psychology Journal*, 8 (Suppl 2- M6), 89–96.
- Kainulainen, S. & Sauli, H. 2001. Yhteiskunnan muutos ja lapsiperheet. Teoksessa Törrönen, M. (toim.) Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset, 42-57.
- Kallio, K., P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 70—85.
- Keltikangas-Järvinen, L. & Mullola, S. 2014. Maailman paras koulu?. Helsinki: WSOY.
- Kouluterveyskysely. 2015. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 20.6.2016.
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntija->

tyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/elinolot-ja-sosiaaliset-ongelmat.

- Nevalainen, V. 2009. Yksinäisyys. Porvoo: Edita.
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WSOY, 21–43.
- Leary, M. 1990. Responses to social exclusion: Social anxiety, jealousy, loneliness, depression, and low self-esteem. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9 (2), 221–229.
- Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.
- Lindfors, P., & Solantaus, T., & Rimpelä, A. 2012. Fears for the future among Finnish adolescents in 1983–2007: From global concerns to ill health and loneliness. *Journal of Adolescence*, 35, 991–999.
- Lintervo, M. 2007. Tutkimusretkellä itseen ja toisiin. Kokemuksia ja tulkintoja Insights Discovery-menetelmän vaikutuksista työyhteisön vuorovaikutussuhteisiin ja työilmapiiriin. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Sosiaalipsykologia. Pro gradu.
- Maner, J. K., DeWall, C. N., Baumeister, R. F., Schaller, M. 2007. Does social exclusion motivate interpersonal reconnection? Resolving the 'porcupine problem'. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 42–55.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2015. Lasten ja nuorten puhelimen vuosiraportti 2015.
- Morem, R. 2005. Suru ja sen merkitys. Teoksessa *Lapseni on kuollut—jäi jälkeen kaipuu, jäi sanaton suru*. Sylva ry:n julkaisu 31. Helsinki: Sylva ry.
- Mäkinen, M. 2009. Digitaalinen voimistaminen paikallisten yhteisöjen kehittämisessä. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Nevalainen, V. 2009. Yksinäisyys. Porvoo: Edita.
- Niemelä, J. 2006. Osattomuus suomalaisessa yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.11.2016.
<http://195.148.89.50/files/diak/Diaktori/Osattomuussuomyhteiskunnassa-jormaniemel06.pdf>
- Pietilä, V. 2002. Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? *Poliitikka* 44(4): 343–354.

- Piironen, S. & Rokala, V. 2015. Luokanopettajaopiskelijoiden persoonallisuus introvertti-ekstrovertti-jatkumon näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu.
- Peltonen, A. 2004. APUA AJOISSA - Tunnista lapsen hätä. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Peplau, L. & Perlman, D. 1979. Print for a social psychology theory of loneliness. Teoksessa M. Cook & G. Wilson (eds) Love and attraction: proceedings of an international conference. Pergamon, Oxford England, 99–108.
- Perlman, D., & Peplau, L. 1981. Toward a social psychology of loneliness. Teoksessa S. Duck & R. Gilmour (eds), Personal Relationships 3: Personal Relationships in Disorder (s. 31–56). London: Academic Press.
- Peplau, L. & Perlman, D. 1984. Loneliness research: a survey of empirical findings. Teoksessa L. Peplau & S. Goldston (eds) Preventing the Harmful Consequences of Severe and Persistent Loneliness. U.S. Government Printing Office, DDH Publication No. 84-1312, 13-46.
- Perkkilä, P. & Valli, R. 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 109–120.
- Pervin, L. A. 2003. The Science of Personality 2nd edition. Oxford University Press.
- Pölkki, P. 2001. Oppilaiden syrjäytymisuhkien tunnistaminen ja ehkäisy peruskoulun haasteena. Teoksessa Järventie, I. & Sauli, H. (toim.) Eriarvoinen lapsuus. 1. painos. Helsinki: WSOY, 125–146.
- Qualter, P., Brown, S.L., Rotenberg, K.J., Vanhalst, J., Harris, R.A., Goossens, L., Bangee, M. & Munn, P. 2013. Trajectories of loneliness during childhood and adolescence: Predictors and health outcomes. *Journal of Adolescence* 36 (6), 1–11.
- Qualter, P. & Munn, P. 2002. The Separateness of Social and Emotional Loneliness in Childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 43:2, 233–244.
- Renshaw, P. & Brown, P. 1993. Loneliness in middle childhood: Concurrent and longitudinal predictors. *Child development* 64 (4), 1271–1284.
- Roberts, C., Freeman, J., Samdall, O., Schnohr, C.W., de Looze, M.E., Nic Gabhainn, S., Iannotti, R., Rasmussen, M. & the International HBSC Study Group. 2009. The health behavior in school-aged children (HBSC) study:

- methodological developments and current tensions. *Public Health* 54, 140–150.
- Rokach, A. 2012. Loneliness updated: An introduction. *The Journal of Psychology*, 146 (1–2), 1–6.
- Rokach, A. 2004. Loneliness then and now: Reflections on Social and Emotional Alienation in Everyday Life. *Current Psychology* 23 (1), 24–40.
- Rotenberg, K. J. 1999. Childhood and adolescent loneliness: An introduction. K. J. Rotenberg & S. Hymell (toim.) *Loneliness in childhood and adolescence*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 3–11.
- Rotenberg, K. J., & Kmill, J. 1992. Perception of lonely and non-lonely persons as a function of individual differences in loneliness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 2, 325–330.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Sosiaalinen konstruktionismi. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 17.10.2016.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html
- Saari, J. 2010. *Yksinäisten yhteiskunta*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Salmivalli, C. 2005. *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Silvasti, T. 2014. Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa, I. (toim.) *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen*. Tampere: Gaudeamus Oy, 33–48.
- Silverman, W.K., La Greca, A.M. & Wasserstein, S. 1995. What do children worry about? Worries and their relation to anxiety. *Child Development*, 66(3): 671–86.
- Spännäri, J. 2008. *Rukous on perintöä suvusta sukuun: Ikääntyneet ja uskonto vuosituuhannen vaihteen Suomessa. Käytännöllisen teologian laitoksen julkaisuja 113*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Solomon, S. 2010. Childhood loneliness: Implications and intervention considerations for family therapists. *Family Journal*, 161–164.
- Stein, J. & Tuval-Mashiach. 2014. The Social Construction of Loneliness: An Integrative Conceptualization. *Journal of Constructivist Psychology*, 28 (3), 210–227, 2015.
- Suoninen, A., Kupari, P. & Törmäkangas, K. 2010a. Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 tutkimuksen ensituloksia. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Synonyymit. 2012. SuomiSanakirja.fi. Viitattu 12.5.2016.

<http://www.suomisanakirja.fi/>

- Tanskanen, S-K. 2014. "Eipäs nyt puhuta omia" Metapragmaattiset kommentit opiskelijoiden keskustelupalstoilla. Teoksessa Helasvuo, M-L., Johansson, M. & Tanskanen, S-K. (toim.) Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 51–76.
- Tiikkainen, P. 2011. Yksinäisyys teorioiden valossa. Teoksessa Heiskanen, T. & Saaristo, L. (toim.) Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus, 59–76.
- Tiilikainen, E. 2016. Yksinäisyys ja elämäkulku. Laadullinen seurantatutkimus ikääntyvien yksinäisyydestä. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Weiss, R. (1973). Loneliness: The experience of emotional and social isolation. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Weiss, R. 1987. Reflections on the present state of the loneliness research. Teoksessa H. Mohammadreza & R. Crandall (eds) Loneliness, theory and applications. A special issue of the Journal of social behavior and personality Vol. 2. San Rafael: Select Press 1–16.
- Wills, T. (1981). Downward Comparison Principles in Social Psychology. Psychological Bulletin, 90, 245–271.
- Zilboorg, C. 1938. Loneliness. Atlantic Monthly: January 45–54.